

למעשה

פרשת וישב

©

כל הזכויות שמורות

למכון 'למעשה'

ולפנחס זרביב

כתובת המחבר

חנה סנש 21\11

אשדוד

058-3271323

p0583271323@gmail.com

כמו כן המכון מתמחה בעריכה לשונית וכתובת דברי

תורה וסיפורי אמונה

למעשה פרשת וישב

יום אחד הזמינו אותנו למסור הרצאה בעיר ראשון לציון ברחוב שפירא.

ההרצאה הייתה אמורה להיות בשעה 20:00 בעיר ראשון לציון ברחוב שפירא.

ובעיר ראשון לציון ישנם שני רחובות בשם שפירא. אחד בשם צבי שפירא, ואחד בשם חיים משה שפירא.

והוא חשב שההרצאה ברחוב חיים משה שפירא, וזה היה קרוב אליו. ולכן הוא נסע לשם בעשרה לשמונה.

וכשהוא מגיע קרוב לרחוב התקשרו לשאול אותו מהאירגון למה עוד לא הגעת.

הוא ענה להם שהוא עוד דקה אני ברחוב חיים משה שפירא, ואני יורד שמה.

אמרו לו טעית הכוונה היתה לרחוב צבי שפירא, ואיך טעית בטח אין לך ג' פי אס.

הוא הצדיק ואמר שיש לו מפה ועליה הוא מסמן לעצמו את המסלול.

והוא כעת יסמן מסלול חדש ויגיע.

מטעם האירגון צעקו עליו איך מרצה מתנהג בצורה כזו מיושנת, ואין לו ג' פי אס.

הוא מאוד נפגע במקום שיעודדו אותו עוד שופכים לו שמן למדורה.

פרשת וישלח

פרשת וישב

מבית האסורים יצא למלוך, כלומר מתחתית הדיוטא תצמח מלוכה, על דרך (תהלים קיג ז) 'מאשפות ירים אביון' ...

יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלדה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם, ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (ד"ה היה הביאו הרב בידרמן שליט"א בבאר הפרשה וישב תשפ"א) כי יעקב אבינו שלח את יוסף לרעות ולהתחבר עם בני הגבירות, אך הם ריחקו אותו ושלחוהו להיות נער ומשרת אצל בני השפחות, וזה גופא היה 'דיבתם רעה אל אביהם' שהם מרחקים אותו כל כך. מששמעו השבטים על כך, הוכיחוהו ואמרו לו 'המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו' (פסוק ח), אם אינך מקבל על עצמך את הבזיונות הללו לא תוכל למלוך עלינו, כי כלל מסור בדינו, מבית האסורים יצא למלוך, כלומר מתחתית הדיוטא תצמח מלוכה, על דרך (תהלים קיג ז) 'מאשפות ירים אביון' ... ולכן 'ויסופו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו', כי המה תרתי דסתרי, כי אי אפשר להתגדל ולזכות למלוכה אם לא ישפיל דעתו תחילה.

ויש להוסיף לזה מעשה שהיה עם אחד מטובי המרצים באשדוד (הרב ש ק שליט"א)

שכאשר להתחיל לעבוד עם אחד הארגונים הגדולים שמקרבים רחוקים על ידי הרצאות.

למעשה פרשת וישב

תמיד הוא הבין שגם בורא עולם עוזר לו הוא מכין הרצאה ובס"ד היא יוצאת יפה עכשיו הוא לא הכין כלום כלום.

המרצה סיפר לי שלפני כל שיעור הוא מנדב סכום לצדקה, ונושא תפילה לבורא עולם שישים בפיו את המילים הנכונות לדבר.

אך הפעם הוא נתן כפול לצדקה.

ואיזה תפילה מעומק הלב הוא נשא, הוא ידע שאם הוא מצליח כאן, הוא מתקדם ואם לא שם תהיה קבורתו, ואם לא הוא לא יתקדם לשום מקום.

הוא אמר לה' תראה את הבזיונות שאני מקבל, אני בא לזכות את הרבים, אנשים שופכים את דמי, ואומרים לי שאם היה מרצה אחר לא מזמינים אותי (כאלו אני רק בלית ברירה מוזמן).

אנא ה' שים לי בפה את המילים הנכונות להגיד.

אני לא יכול לבד אין לי שום דבר לדבר.

אין לי מישהו אחר שיכול לעזור לי, רק את ריבונו של עולם.

הוא סיים את התפילה מעומק ליבו.

ובלב כבד הוא נכנס להרצאה.

והוא התחיל לדבר והוא מרגיש איך שה' שם ממש בפיו את המילים הנכונות.

והוא הרגיש שלא בנוח עם הצעקות שהוא קיבל.

לכן הוא אמר להם תשמעו אם יש לכם מרצה אחר להזמין היום, אני חוזר לבית, ותזמינו אותנו, קשה לי לבוא למסור הרצאה בצורה שכזו.

מהאירגון ענו לו, נראה לך שאם היה לנו מרצה אחר היינו מזמינים אותך להרצות!!! נו באמת, רק בגלל שאין לנו אין אף אחד שירצה היום הזמנו אותך להרצות כאן.

הוא נפגע מאוד אבל אפ"ה הגיע להרצאה.

וכשהוא הגיע להרצאה אמרו לו תשמע, זה הרצאות לאקדמאים אנשים רציניים מאוד, אל תדבר איתם לא על מיסטיקה, ולא על כל מיני דברים אחרים.

אלא רק על חינוך.

המרצה טען אני נמצא שתי דקות לפני תחילת ההרצאה, ויש לי נושאים אחרים שיש לי משנה שנונה בהם, ובנוסף אני לא יודע מתמחה בנושא החינוך אין לי נסיון בזה הילד לי הכי גדול הוא בן שלוש.

מהארגון ענו לו.

אין מה לעשות אתה חייב למסור על חינוך ויהיה מה שלא יהיה.

המרצה הבין שאין עם מי לדבר ועל מה לדבר הוא הבין שרק בורא עולם יכול לעזור לו.

למעשה פרשת וישב

תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם".

ומבארים חז"ל (בבראשית רבה פ"ד, ז) מהי אותה דיבה רעה שאמר יוסף על אחיו: "ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם מה אמרו ר"מ אומר: חשודים הם בניך על אבר מן החי. ר' שמעון אומר: תולין הן עיניהן בבנות הארץ ר' יהודה אומר: מזלזלין בבני השפחות וקורין להן עבדים".

ומחמת כל האהבה וכל אותה רוממות שרומם יעקב את יוסף, נתרבתה השנאה של האחים ליוסף, שנאה שנבעה מפחד שמא אכן יאמין יעקב ליוסף ואז יעשה יעקב להם כמו שעשו אברהם לישמעאל ויצחק לעשיו. ולכן כשבא יוסף לשכם הניס אותו אחיו ופוסקים שיש לו דין רודף החייב מיתה וכדכתיב (בראשית לו, יח): "ויראו אתו מרחק ובטרום יקרבו אליהם ויתנכלו אתו להמיתו".

ומקשים התוס' (פרושי התורה לבעלי התוס' עמוד ל): "וא"ת כיון שהיו צדיקים מה עלה בדעתם להרוג אותו?"

ומבארים התוספות: "וי"ל כך היה סברתם, כיון שהגיד שאנו אוכלים אבר מן החי ואנו חשודים על העריות, אם כן הוא מעיד עלינו דבר שחייבים עליהם מיתה, אם כן רודף הוא ואנו אומרים הבא להרגך השכם להרגו".

אולם חששם של האחים מרדיפתו של יוסף לא היה רק חשש של מות בעולם הזה, האחים אף חששו שמא דבריו של יוסף יגרמו לאביהם לדחות אותם

וזה הייתה הרצאה שהקפיצה אותו ממצבה סטנדרטי למרצה מיוחד.

אנשים כל כך התלהבו מהרצאה.

וזה גרר שהוא יוזמן לעוד הרבה הרצאות.

והוא עצמו לא הכין שום דבר.

כי זה היסוד כאשר אתה פונה באמת לכורא עולם בתפילה.

אז הקדוש ברוך הוא עוזר לך.

ואם אתה חושב שאתה מסתדר לבד אז ה' משאיר אותך להסתדר לבד.

ערך המעשים אילו ידע ראובן שהפסוק וכו' על כתפו היה נושא

"וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתנת פסים". (בראשית לו, ג)

ומפרש בתרגום (שם): וישראל רחם ית יוסף מכל בנוהי ארי בר חכים הוא ליה"

ומבואר שיוסף היה התלמיד חכם הגדול ביותר מבין האחים ולכן הוא זוכה להבעת האהבה מאביו, שאף מלמדו את כל התורה שהוא קיבל בבית שם ועבר. וכמו שמפרשים חז"ל בבראשית רבה (פד, ח): "וישראל אהב את יוסף ר' נחמיה אמר שכל ההלכות שמסרו שם ועבר ליעקב מסרן לו".

והבן האהוב והנבחר מביא את דיבתם של שאר אחיו אל אביהם וכדכתיב (בראשית לו, א-ב): "אלה

בלילה להעלות את יוסף ותשעה אחיו יושבים במקום אחר כאיש אחד בעצה אחת להמיתו אמרו נחרים בינינו שלא יגיד אחד מכם ליעקב אבינו, אמר להם יהודה ראובן אינו כאן ואין החרם מתקיים אלא בעשרה מה עשו שתפו להקב"ה באותו החרם שלא יגיד לאביהם. כיון שירד ראובן בלילה לאותו הבור העלולתו ולא מצאו, קרע את בגדיו ובכה חזר לאחיו ואמר להם הילד איננו ואני אלא אני בא, הגידו לו את המעשה ואת החרם ושתק. ואף הקב"ה אע"פ שכתוב בו מגיד דבריו ליעקב דבר זה לא הגיד מפני החרם וירדו אחי יוסף עשרה לשבור בר ממצרים ומצאו יוסף חי והתירו את החרם ושמע יעקב שהוא חי וכתוב בו ותחי רוח יעקב אביהם, וכי מתה היתה אלא שחייתה מן החרם ושרתה בו רוח הקדש שנסתלקה הימנו"

ויאמר אליהם ראובן אל תשפכו דם

נמצינו למדים שמכירת יוסף לא היתה מעשה פזיו, אלא פסק דין מנומק שהוציאו השבטים הקדושים על יוסף, על היותו רודף אחריהם ומוציא את דיבתם רעה. והנה דווקא ראובן שהיה אמור להיות השונא הגדול של יוסף, דווקא ראובן הבכור שאיבד את בכורתו לטובת יוסף, לא די שאינו מצטרף לאחיו, אלא הוא אף מנסה למנוע אותם מלהרגו וכדכתיב (שמות לז, כב): "ויאמר אלהם ראובן אל תשפכו דם השליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו".

לנצח נצחים בעולם הזה ובעולם הבא וכמו שמפרש הספורנו (בראשית לז, יח): "ויתנכלו אותו להמיתו, הנה לשון נכל יורה על המצאה להרע כמו אשר נכלו לכם. אמר שחשבו יוסף בלבם נוכל להמית ושבא אליהם לא לדרוש שלומם, אלא למצוא עליהם עלילה או להחטיאם כדי שיקללם אביהם או יענישם האל יתברך וישאר הוא (יוסף) לבדו ברוך מבנים ובזה הודיע מה היה למו בהיות כולם צדיקים גמורים, איך נועדו לב יחדיו להרוג את אחיהם, או למכרו ולא נחמו על הרעה, כי גם כשאמר אבל אשמים אנחנו על אחינו, לא אמרו שתהיה אשמתם על מכירתו או על מיתתו, אלא על אכזריותם בהתחננו. והנה הגיד הכתוב, כי ציירו בלבם וחשבו את יוסף לנוכל ומתנקש בנפשם להמיתם בעולם הזה או בעולם הבא או בשניהם והתורה אמרה הבא להרגך השכם להרגו".

וזו הסיבה לשיוון הנפש של השבטים הקדושים, אחרי שהם מורידים את יוסף לבור וכדכתיב (שמות לז, כד-כה): "ויקחהו וישליכו אתו הברה והבור ריק אין בו מים וישבו לאכל לחם".

ומפרש הספורנו (שם): "וישבו לאכל לחם שלא היה כל זה בעיניהם תקלה או מכשול שימנעם מלקבוע סעודתם, כמו שהיה ראוי לצדיקים כמותם כשאינרעה תקלה על ידם".

ולכן כשהחליטו השבטים הקדושים לגזור חרם על מי שישגלה מה שנעשה ליוסף, הם מצרפים עמם את הקב"ה. וכדאיתא במדרש תנחומא (וישב, ב): מה עשה ראובן הלך וישב באחד מן ההרים לירד

אחריו וישמע בני ראובן ויצילהו מידם, אם היה ראובן יודע וחש שמעשיו, דיבוריו ומחשבותיו אינם בני חלוף, אלא הם יכתבו בתורת ה' לנצח נצחים, ודאי שאז היה ראובן מתמלא בכוחות עצומים ובעמידה איתנה והיה עולה בידו לנצח גם את אחיו הגיבורים הקדושים, שהיו בטוחים בצדקת דרכם, גם נגדם היה יכול ראובן לעמוד ועל ידי כך בזכות ההכרה ברום מעשיו, בהשפעתם ובחשיבותם הנצחית, היה ראובן מוצא את הכוחות למעון את יוסף על כתפיו ולהביאו אל אביו.

הכרה בערך המעשים כתנאי להשלמת מעשה

המצוה

וחז"ל מוסיפים ומאירים לנו שההכרה בערך המעשים, אינה נותנת לאדם כוח רק להימנע ולמנוע את עצמו מן החטא, ההכרה בערך המעשים מעניקה לאדם את האפשרות להגדיל את עצם מעשה המצוה, לרומם אותה ולהוסיף בה פארות ופירות. וכדכתיב (שמות ג, ט-י): "ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאובו. ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים".

הקב"ה מבהיר למשה רעיא מהימנא את מצבם העגום של ישראל ולמרות את משה מסרב ללכת ולגאול את ישראל. וכדכתיב (שמות ד, יג): "ויאמר בי ה' שלח נא ביד תשלח"

את סיבת הסירוב של משה. מפרש רש"י (בפרק ד, פסוק י' ד"ה גם מתמול): וכל זה (כל הסירוב של

וראובן מסתתר בהרים וממתין לשעת כושר כדי להערים על אחיו ולהציל את יוסף. ואשר על כן משתבחת לאה אמו של ראובן בגדלותו ובטובת העין שניחן בה בנה. וכדאיתא בגמרא בברכות (דף ז ע"ב): "א"ר אלעזר אמרה לאה ראו מה בין בני לבין חמי (עשיו) דאילו בן חמי אע"ג דמדעתיה זבניה לבכירותיה (עשיו מכר מדעתו את בכורתו ליעקב) דכתיב וימכר את בכרתו ליעקב - חזו מה כתיב ביה (ראו מה כתוב בו) וישטם עשו את יעקב ואילו בני אע"ג דעל כרחיה שקליה יוסף לבכירותיה מניה (למרות שיוסף לקח את הבכורה מראובן בעל כורחו) דכתיב ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף אפילו הכי לא אקנא ביה (לא קינא ראובן ביוסף) דכתיב וישמע ראובן ויצילהו מידם".

הכרה בערך המעשים כתנאי להתעלות מעל

לגדר הטבע

והנה למרות מעלתו הגדולה של ראובן, מאירים לנו חז"ל דרך שהיה על ראובן לצעוד בה ואז היה ראובן יכול למנוע את מכירת יוסף וירידתו למצרים וכמו שמפרשים חז"ל בילקוט שמעוני (וישב, רמז קמא): "למדתך תורה דרך ארץ שכשהאדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמה. שאילו היה יודע ראובן שהקב"ה כותב אחריו וישמע ראובן ויצילהו מידם, בכתפיו היה טוענו ומוליכו אצל אביו".

חז"ל מלמדים אותנו שכאשר האדם עושה מצוה, עליו לעשות את המצוה בלב שמח, והלב השמח אינו רק עניין חשוב ותוספת הידור אלא תנאי להתקדמות ולהתעלות. אילו היה יודע ראובן שהקב"ה כותב

למעשה פרשת וישב

ניתנו החושן והאפוד. וכדאיתא במדרש תנחומא (שמיני, ג):

"אמרו זכרונם לברכה כל שבעת הימים שהיה משה בסנה אמר לו הקב"ה לך בשליחותי, והוא אומר לו שלח נא ביד תשלח א"ל משה בי אדוני ביא אתה מעביר עלי (זעקה קובלנה צער ודוחק אתה גורם לי - עיין רש"ל יומא סט ע"ב, ורמב"ן בראשית מג, כ. ובפירוש עץ יוסף למדרש תנחומא) שאחי גדול ממני ואני הולך לפרעה אמר לו הקב"ה חייך שאמרת כראוי שהוא גדול ממך ואעפ"כ וראך ושמח בלבו. אמר רבי שמעון בן יוחאי אמר הקב"ה אותו הלב ששמח בגדולת אחיו יתנו אבנים טובות עליו שנאמר ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו".

ובזכות אותה טובת עין, בזכות אותה אהבה שהיתה בין משה ואהרן וכו' משה ואהרן שעליהם דורשים חז"ל את הפסוק – "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". וכדאיתא במדרש תנחומא (שמות, כז): "מי יתנך כאח לי, כאיזה אח, את מוצא מתחילת ברייתו של עולם ועד עכשיו האחין שונאין זה לזה, קין שנא להבל והרגו, שנאמר ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגו, ישמעאל שנא ליצחק, שנאמר ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק, ואין מצחק אלא שביקש להרגו, שנאמר יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו, ועשו שנא ליעקב שנאמר ויאמר עשו בלבו וגו', והשבטים שנאו ליוסף שנאמר וישנאו אותו, וכאיזה אח אמרו ישראל כמשה ואהרן, שנאמר הנה מה טוב ומה נעים וגו',

משה הוא בגלל שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרון אחיו שהיה גדול ממנו ונביא".

והקב"ה מפציר במשה שבוע שלם כדי שישכים ללכת ולגאול את ישראל וכדאיתא בשמות רבה (ג, יד): "אמרו חכמים ז' ימים קודם היה הקב"ה מפתה למשה שילך בשליחותו ולא שם היה רוצה לילך, עד מעשה הסנה, הה"ד לא איש דברים אנכי - חד, ויום אחד) מתמוז - שנים, (יומים) גם - ג', (ימים) משלשום - ד', (ימים) גם - ה', (ימים) מאז - ו', (ימים) דברך - ז'. (ימים).

וראך ושמח בלבו

ומבואר שכבר שבוע קודם מעשה הסנה, התגלה הקב"ה למשה והיה מפתה למשה שילך בשליחותו לגאול את ישראל. ומשה מסרב עד שהקב"ה מבטיח לו שאהרון אינו מצטער ואף שמח בזה שמשה נבחר להיות גואלם של ישראל וכדכתיב (שמות ד יד): "ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרון אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבו".

ומפרש רש"י (בד"ה וראך ושמח בלבו): "לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה".

משה סרב ללכת ולגאול את ישראל מהחשש שמא התמנותו למושיען של ישראל תגרום חלישות הדעת כל שהיא לאחיו אהרון, עד שהקב"ה מגלה לו שאהרון ישמח שמחה גדולה בגדולתו של אחיו. ולכן זכה אהרון ועל לבו הטהור, ששמת בגדולתו של אחיו

אולם אף על פי כן חז"ל מלמדים אותנו שאהרון יכל להגיע ואף היה עליו להגיע לפסגה גבוהה יותר ונעלית יותר וכדאיתא שם בילקוט שמעוני (וישב, רמז - קמא): "אילו היה אהרון יודע שהקב"ה כותב עליו וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמה בלבו - בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו",

אמנם אהרון שמח בלבו שמחה גדולה ולא היה בלבו שום טינה, קנאה או צער, אולם אם היה אהרון מכיר ויודע שאותו הרהור ומחשבה של שמחה היה חלק מתורת ה' לנצח, היה אהרון מתבונן יותר, משתדל יותר ומביע את השמחה שבלבו בכל הכוח עד שהיתה השמחה פורצת ואף באה לידי ביטוי במה שהיה יוצא לקראת אחיו בתופים ובמחולות, כשמחת יום טוב ממש.

הכרה בערך המעשים כזרז לתוספת הידור

והתעלות

וממשיכים חז"ל ללמדנו, שהחיוב להכיר ולהעריך כל פרט וכל מעשה והחיוב להכיר בערך המעשים, לא רק יגרמו לאדם להימנע מן החטא ולהוסיף בשלמות המצוה, אלא אף ירוממו את האדם לדרגות גבוהות כל כך ויהיה מעשה המצוה אהוב וחשוב עד שגם במקום בו מצד הדין הוא יהיה פטור מכל מקום הוא יחפוץ להוסיף עוד ועוד תוספות ופארות במצוה. וכדכתיב (רות ב, א-ג): "ולנעמי מידע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בעז. ותאמר רות המואביה אל נעמי אלכה נא השדה ואלקטת בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיניו. (היכן שירשה לי בעל השדה ללקט - רש"י)

שהיו אוהבים זה לזה, ומחבבים זה לזה, שבשעה שנטל משה את המלכות, ואהרון כהונה גדולה, לא קנאו זה לזה, אלא היו שמחים, זה בגדולת זה, וזה בגדולת זה, תדע לך שכן אתה מוצא בשעה שאמר לו הקב"ה למשה ועתה ולכה) ואשלחך אל פרעה, א"ל משה שלח נא ביד תשלח, את סבור שמא עיכב משה שלא לילך, לא עשה אלא כמכבד לאהרון, אמר משה עד שלא עמדתי היה אהרון מתנבא להם, שמונים שנה, הוא שנאמר ואודע להם בארץ מצרים, ועכשיו אני בא להם בתחום אחי שיהא מיצר, לכך לא ביקש משה לילך, א"ל הקב"ה אהרון אחיך אינו מיצר בדבר הזה אלא ישמח תדע לך שהוא יוצא לאנפטי שלך, שנאמר הנה הוא יוצא לקראתך וראה ושמח בלבו לא בפיו בלבד אלא בלבו, לבו יותר מפיו, וראך ושמה בלבו".

ומייד כאשר משה מסכים ללכת ולגאול את ישראל נגלה ה' אל אהרון ומצוה עליו ללכת לקראת משה כדי שמושה אכן יראה את השמחה שישמח בו אהרון וכדכתיב (שמות ד, כז): "ויאמר ה' אל אהרון לך לקראת משה המדברה וילך ויפגשו בהר האלהים וישק לו".

בהתבוננותנו זו אנו רואים את אהרון בפסגה של טהרת הלב, כשהקב"ה הבוחן לבות וכליות מעיד שלא היתה שום קנאה ולא היה שום צער בלבו של אהרון על שאחיו הצעיר בא בתחומו ומקבל את התפקיד הנכסף ביותר. ולא האור החמר עוד אלא שהוא אף שמח בכל לבו על שמושה נעשה מושיעם וגואלם של ישראל.

ויש להוסיף מש"כ בזה הרב יעקב ישראל ביפוס שליט"א בספרו ילקוט לקח טוב (חיים של תורה ב עמו נח)

סיסמת בני עלייה - "עלה נעלה כי יכול נוכל לה" "אין לי כח", "לא בשבילי", "איני מסוגל", ביטויים אלה ואחרים נשמעים השכם והערב בכל תקופה, בכל מקום, בכל שעה ובכל ענין. רבים מאתנו חשים לעתים קרובות למדי, כאילו הגיעו אל קצה גבול היכולת במילוי חובות ומשימות המוטלות עליהם, ונעצרים מלכת, דוגמת מכונית שאזל לה הדלק. אולם בעוד שחוסר הדלק במיכל הינה מציאות הניכרת לעין, מידת יכולתו האמיתית של האדם נסתרת מעין האדם. אי־לזאת, הקביעה "אין לי כח", "לא בשבילי", "איני מסוגל", רחוקה בדרך כלל מלשקף את המצב האמיתי, עד שאפשר לקבוע בודאות, שברובא דרובא של המקרים אין הצדקה לעצירת האדם מלכת בתאונות דלעיל.

חטא המרגלים, סוגיא עמוקה היא, ורבו הדיעות והביאורים במהותו. מבלי להכנס בין ההרים הגדולים שדנו בענין, אפשר לתמצת את הויכוח שבין כלב לבין שאר המרגלים בציטוט שני משפטים קצרים - כלב אמר: "יעלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה" (במדבר יג), והם אמרו: "לא נוכל לעלות" (שם). מחלוקת זו מציגה בפנינו את שני צידי המטבע בנושא הערכת היכולת, וזוהי עבורנו הזדמנות נאותה לדון בענין חשוב זה, הנוגע לעבודת ה' על כל פרטיה.

כיצד מתמודדים עם תחושת חוסר האונים? מה הם המניעים ליאוש ולרפיון החוסמים את דרכם של

ותאמר לה לכי ביתי ותלך ותבוא ותלקט בשדה אחרי הקצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך".

ובועז רואה שרות היא בעלת מעלה ולכן הוא שואל בועז את נערו לזהותה וכדכתיב (רות ב. ה): "ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת".

ומפרשים חז"ל (רות רבה ד, ו): "למי הנערה הזאת, ולא הוה חכים לה אלא כיון שראה אותה נעימה ומעשיה נאים התחיל שואל עליה: כל הנשים שוחחות ומלקטות (ואין בזה משום צניעות) וזו יושבת ושולי בגדיהן) וזו משלשלת כליה, כל הנשים משחקות עם הקוצרים וזו מצנעת עצמה, כל הנשים מלקטות בין העמרים וזו מלקטת מן ההפקר".

וכשמתוודע בועז לזהותה של רות ולמעלתה, הוא מקרב אותה מבקש ממנה להמשיך ללקט בשדותיו ואף מזמין אותה לאכול עמו. וכדכתיב (רות ב, "ויאמר לה בעז לעת האכל גשו הלים ואכלת מן הלחם וטבלת פתך בחומוץ ותשב מצד הקצרים וצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותתר".

ואותה צביטת קלי היתה מעט מן המעט וכמו שמפרשים חז"ל (רות רבה ה.ו): "ויצבט לה קלי קליל זעיר בשתי אצבעותיו" (בועז נתן לרות קליל זעיר, דהיינו כמות מועטת של שעורים שאפשר לאחוז אותן בצביטת שתי האצבעות)

האדם. אולם מדברי המדרש אנו למדים, שאף אחת משתי מסקנות אלו אינה נכונה.

הרמב"ן (שם פסוק יז) מביא את דברי המדרש: "משל למלך שמסר פרדס לשומר, ונתן לו שכר השמירה. אחר זמן אמר לו השומר: איני יכול לשמרו כולו לבדי, הבא עוד אחרים שישמרו עמי. אמר לו המלך: נתתי לך הפרדס שלי לשמרו, וכל פירות שמירתו נתתיו לך, ועכשיו אתה אומר לי הבא עוד אחרים שישמרו עמי: הריני מביא אחרים שישמרו עמך, והוי יודע שאין אני נותן להם שכר שמירה משלי, אלא מתוך שכר שנתתי לך, משם הם נוטלין שכרן. כך אמר לו הקב"ה למשה: אני נתתי לך רוח ודעת (בתנחומא הגירסה: "וכח") לפרנס את בני, ולא הייתי מבקש אחר, כדי שתתייחד אתה באותה השמירה. ועכשיו אתה מבקש אחר? תדע שמשלי אינן נוטלים כלום, אלא "אצלתי מן הרוח אשר עליך ושמותי עליהם". ואף על פי כן לא חסר משה כלום".

למדנו כאן שאמנם משה טען שאין לו הכוחות, אך הקב"ה לא קיבל בריו וטען כנגדו: "אני נתתי לך רוח ודעת (וכח) לפרנס את בני". הרי לנו עדות נאמנה של בורא העולם, שאכן ניתנו למשה רבינו כל הכוחות הנדרשים למושא העם. נמצא, איפוא, שמושה ששיער בנפשו "לא אוכל... כי כבוד ממני" באמת טעה בענין זה בהערכת גודל כוחותיו. ולא זו בלבד, אלא שאחר כך האציל הקב"ה מהכוחות שהיו טמונים בו לכל שבעים הזקנים. כמו שאומר המדרש: "תדע שמשלי אינם נוטלים כלום", הרי שהכוחות שהיו לו, הספיקו לכל שבעים זקני ישראל! ומשה

רבים בעבודת ה'? וכן מה הם הדרכים להחליץ מהמסגרת הצרה של "לא נוכל לעלות", ולהימנות על בני עלייה החורתיים על דגלם: "עלה נעלה... כי יכול נוכל לה"? על שאלות אלו ננסה להשיב בעז"ה בשיחה שלפנינו, הבנויה על יסוד דברים מהספר "אחת שאלתי" (ח"א פ"ג) להגר"י יוזעף שליט"א.

הנסיין הגדול

את הביטוי "איני יכול", אנו מוצאים אפילו בפי אדם שלם כמושה רבינו ע"ה. בפרשת בהעלותך" אומר משה: "לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה, כי כבוד ממני" (שם יא). אין ספק שלא ראי "לא נוכל" הנישא בפי המרגלים כראי "לא אוכל" שנאמר אצל משה רבינו, שעליו נאמר "עבד נאמן קראת לו". כמו כן מיותר לציין שאין להשוות מלים כאלו הנאמרות על ידי בני אדם מן השורה, לדברים שאומר משה. כי ברור שתחושת קצה היכולת שאנו מוצאים כאן אצל משה, היא בדבר קשה לאין ערוך מהדברים שמהם נרתעים כל שאר בני האדם. על כל פנים עובדה היא שגם משה רבינו הגיע למצב, שבו הוא חש שאין לו הכוחות למלא משימה מסוימת שהוטלה עליו.

תגובתנו לעובדה זו, יכולה להביא אותנו אל אחת משתי המסקנות הבאות: מצד אחד יש מקום לומר שאם עבד נאמן כמושה אומר "לא אוכל", הוא בודאי משקף בכך את המציאות האמיתית ויש לקבל את דבריו ללא פקפוק. מאידך, יתכן להסיק מכאן שאם משה יכול להתבטא כך, קל וחומר שאר כל בני

ואומרים: "עד כאן!". משה רבינו בודאי העפיל לפסגות הגבוהות ביותר, ואולי פעל ועשה יותר מכל אדם אחר, אך כאן בענין הנהגת העם, הוא נכשל ואמר "לא אוכל".

יש בדברים אלה תביעה גדולה ועידוד עצום גם יחד. התביעה היא, הדרישה למצות את היכולת הגנוזה בכל אחד ואחד. עם זאת, יש כאן כאמור עידוד גדול מאוד לכל אדם, גדול וקטן - דע שסיכויך לעלות ולהתעלות גדולים ביותר, אם רק תשכיל להכיר ולנצל את כוחותיך הגדולים! ומתוך הדברים יוצאת קריאה של חיבה אל ההמון כולו: אל תתנו לחוסר ההכרה בכוחותיכם לערפל את חושיכם ולהפיל אתכם בתרדמה! אל תשפילו עצמכם ואל תאמרו איננו מסוגלים! כי בכל אחד טמונים כוחות ואפשרויות של עלייה והצלחה, וחובה על כל אחד לשנן תמיד את דברי חלב: "עלה נעלה... כי יכול נוכל לה".

טענת כל באי עולם

אם נרצה לעמוד על מידת שכיחותו של הנסיון הגדול בענין הערכת היכולת והכוחות, הרי לנו עדות מהימנה בענין זה של אליהו הנביא. עדותו מובאת במדרש על הפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד, בפך ובלבך לעשותו" (נצבים), וממנה אנו יכולים להיווכח מה רבים המה הנכשלים בנסיון זה. בדבריו מונח גם יסוד לדרך שבה אפשר להתמודד עם הנסיון הזה, ולהנצל מפח יוקשים.

נעתיק כאן את דברי המדרש, כפי שהביאם הגרא"א דסלר זצ"ל באיגרת שכתב לאביו (מכתב

עצמו לא הבחין בכוחות עצומים אלה שהיו בו: ועיין ברמב"ן (פסוק טז) שענין מספר שבעים של הזקנים (סנהדרין גדולה) הוא ענין של כלל כל הדעות והכוחות כולם (עיין שם). יוצא מדבריו שמושה רבינו כלל בקרבו את כל הדעות והכוחות של הבריאה כולה, ואף על פי כן לא ידע על כך!

מוכח מכאן שהכרת אדם את גודל כוחותיו, מוסתרת ממנו בכוונה תחילה; שאם לא כן, אינו מובן כיצד האדם הגדול ביותר בעולם, איש האלקים ואדון הנביאים, לא יכיר את כוחותיו, הסתר זה הוא אולי הנסיון הגדול ביותר מבין נסיונות האדם בעולם הזה. (עוד יבואר להלן בשם הגר"א שהיצר מפתה את האדם בענין זה). המסקנה המתבקשת היא, שעל כל אדם לדעת בבירור שהקב"ה העניק לו כוחות עצומים, כוחות שהוא אינו חש בהם כלל, כמו שמושה רבינו לא הכיר במה שנתן לו הקב"ה רוח ודעת וכח לפרנס את ישראל.

למדנו כאן שמן השמים מנסים כל אחד ואחד, על ידי שמסתירים ממנו את ההכרה האמיתית ביכולתו ובכוחותיו. מתוך כך נוצרת באדם תחושה מדומה כאילו הוא אינו מסוגל ואינו יכול, בה בשעה שאצורים בו כוחות גדולים ועצומים. הנסיון הוא, באיזו דרגה של קושי יעצור האדם מלכת ויאמר "לא אוכל". המרגלים אמרו זאת, כפי שיתבאר לקמן, ממש בתחילת הדרך, כמצב שבו עדיין יכלו לעמוד בנקל על טעותם. בני אדם אחרים משקיעים מאמצים ומאמניים ביכולתם, אך גם הם מגיעים במוקדם או במאוחר לתחושה של קצה היכולת,

מלאכתך! אמר לי: צייד. ואני אמרתי לו: מי לימדך שתיטול פשתן ותארגנו מצודות ותשליכם לים ותעלה הדגים מן הים? אמר לי: בינה נתנו לי מן השמים. אמרתי לו: מה ליטול פשתן ולארוג מצודות ולהשליכהו לים להעלות בה דגים מן הים נתנו לך דעה ובינה מן השמים, לדברי תורה שכתוב בהם 'כי קרוב אליך הדבר מאד' - לא נתנו לך דעה ובינה מן השמים! מיד הרים קולו ובכה (כל כך), עד שאמרתי לו: אל ירע לך, שכל באי עולם משיבין תשובה זו, אבל מעשיהם יהיו מעידים בהם".

אם באנו לנתח דבר זה לנתחיו - נורא ואיום הוא, האיש היה לו גילוי אליהו. ומבכיתיו, עד שהוכרח אליהו ז"ל לפייסו, נראה את מדרגתו, ואף על פי כן חרץ אליהו את משפטו כי הלעיג והתלווצץ על דבריו. ודבר אחד מתשובותיו מספר לנו אליהו הנביא, והוא שעל טענתו מה תשיב ליום הדין, השיב שתחסר לו היכולת (נחפשה נא במחשבותינו, ונמצא הרבה הרבה ממין זה. ודווקא בעת שלימוד המוסר או ההתבוננות פועלים קצת, תיכף באה מחשבה, כמו תשובה מפנימיות הלב, ודווקא בענינים שלקינו בהם הרבה: "אבל מה שאי אפשר הלא אי אפשר הוא!")

ומה השיב לו על זה אליהו ז"ל: "כי קרוב אליך הדבר" וגילה לנו כי שאלה זו היא שאלת כל באי עולם! ומשיבין להם ממעשיהם בגשמייות, וקל וחומר מצד כי קרוב הדבר. הרי לנו בזה סוד גדול וכמוס אשר גילה לנו אליהו הנביא ז"ל, מהי התשובה לשאלה הכוללת של כל באי עולם, היינו - כי לא רחוק הוא ממנו אך קרוב! וטעות גמורה נטעה, אם

מאליהו ח"ג, עמ' 309). ...אמנם כן, כל אוכל להתאפק מלרשום דבר נפלא, מה שמצאתי בילקוט פרשה זו (פרשת נצבים), מעשה מאליהו הנביא, והוא חיזוק גדול לכל נוכח להשתמט בעבודת הלב, אם גם נהיה באיזה מצב שנהיה.

ומה נפלאים, הפלא ופלא, בזה דברי הו"כ הקצרים. כי כלום ראינו אשר יצטרך האדם להתחזק שירצה ויכסוף להרויח, ומה גם להנצל מחרפת רעב? ובעבודת ה' יתברך כן הוא שנצטרך לעשות הכנות, והכנות להכנות. ואז כולי האי ואולי יהיה צומח מכל זה קצת "רצון" להתעשר מצד אחד, ולהציל את עצמו מתכלית האבדון מצד שני. האם אפשר לצייר לנו מצב כזה? אבל הלא כן הוא!

ועתה נחזה נא דברי אליהו הנביא (נצייר שבא והתגלה למי משלנו וגילה הסוד הזה, עד כמה היינו חוטפים את הסוד בשתי ידיים ממש!). וזהו הלשון, אות באות: "פעם אחת הייתי מהלך ומצאני אדם אחד (הרי שלא היה אדם פשוט!). היה מתלווצץ (!) ומלעיג (!) בדברי. (ננסה נא בקרב לבבנו, לראות אם ח"ו אין בנו מבחינות של לעג מדברי תוכחה ומוסר, שהרי הדברים סותרים את המעשים). אמרתי לו: מה תשיב ליוררך ליום הדין! (הטענה האחרונה הכי גדולה). אמר לי: בינה ודעה לא ניתנו לי שאקרא ואשנה. (לכשנדקדק, כל ימינו מלאים בטענה זו, שאנחנו במצב כזה שאיננו מסוגלים להתחזק. ובדיחוי זה אנו מדחים את החיזוק מדחי אל דחי בעוונותינו הרבים). אמרתי לו: בני, (להתפעל מסבלנותו של אליהו הנביא נגד המלעיג) מה

למעשה פרשת וישב

לקירבת הדבר. "לא בשמים היא ולא מעבר לים", למשל, אומרים בדרך כלל כאשר המשך המשפט הוא: "אלא בעירך". וכן הרוצה להדגיש שדבר מסויים נמצא ממש "בפיך ובלבבך", יקדים ויאמר "לא בחדר השני ולא בבית הסמוך". לאור זה, קשה: מדוע אומרת התורה "לא בשמים היא", כאשר המטרה היא להדגיש שהדברים נמצאים בפניו ובלבבנו?

מבאר ה"אור יהל": האדם מורכב, כידוע, משני כוחות מנוגדים – גוף ונשמה. המשכיל להשליט את הנשמה על הגוף, יכול להגיע להשגה גבוהה יותר מהמלאכים. לעומתו, המשליט את הגוף על הנשמה, ח"ו הם כשל בהמה. נמצא שהאדם מכיל בקרבו שני קצוות, שהמרחק ביניהם הוא כרחוק שמים מארץ. לפי זה יובן שכל זמן שהאדם מפנה עורף להכרה בגודל ערכו של העולם הרוחני, עולם זה הינו רחוק ממנו מאד – בשמים. אך עם זאת פונה התורה ואומרת לאדם: דע "כי קרוב אליך הדבר מאד", אם רק תמשיל את הרוח על החומר. אם לא תעשה זאת, אלא הגוף ימשול בך, אזי אמנם בשמים היא. נמצא שהכל נתון ביד האדם עצמו, ממש "בפיך ובלבבך לעשותו!" ומה שעליו לעשות הוא – להשליט את נשמתו על גופו.

דברי ה"אור יהל" יכולים להיות הדרכה לעבודה בנושא הנידון בשיחה זו. כל זמן שהאדם נשלט על ידי כוחות הגוף והחומר, מגמת פניו היא לבקש נעימות ומנוחה. ממילא, כאשר הוא "תקל בקושי מסויים בעבודת ה', הוא ימהר להסיק שציוו" התורה

נחשוב כי יש שנים וזמנים ומצבים אשר ההתחזקות רחוקה היא. לא, לא! תמיד, תמיד היא קרובה. ולא רק קרובה, אך קרובה מאד אלינו.

ועתה לו יכולנו, הרי היינו שואלים את אליהו ז"ל: איה הוא הפתח אל הדרך הקרובה כליך, שהרי בעינינו נראה כי עשרות ומאות פעמים נשתדל, ומאומה לא עלה בידינו, רחמנא ליצלן, ולא נראה ח"ו שום פתח ומבוא. אבל על זה כבר השיבה לנו התורה בעצמה: "בפיך" (בלימוד) "ובלבבך" (השבה על הלב) – זה הוא הפתח המיוחד אשר תיכף סמוך לו "לעשותו".

נורא הדבר להשתומם עד כמה גילו לנו את כל הסודות הנצרכים לנו – כל-כך בפשטות, ועוד, בא אליהו ז"ל והראה לנו באצבע על פסוק זה, כי פה היא התשובה היחידה על שאלת כל באי עולם. ומעתה מה יחסר לנו? הלא אך ורק לגשת ולאכול. הרי דבר זה אך בנו הוא תלוי. נורא הדבר ומי יכילנו. האם יש עוד להסתפק באמיתות תורת המוסר, וההכרה, ממש הכרח, ללמוד מוסר בכל יום!

עצת היצר

כאשר נוסיף להתבונן בפסוק "לא בשמים היא... ולא מעבר הים... כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" (שם), נמצא עצות נוספות כיצד "להזיז" את גבול היכולת שלנו ולהכיר יותר את כוחותינו. הגר"ל חסמן זצ"ל מאיר את דברי הפסוק בספרו "אור יהל", ואלו דבריו: כאשר רוצים לציין קרבתו של דבר מסויים על ידי הדגשת אי-רחוקו, מקובל לנקוט בכל מקרה מידת מרחק שהיא יחסית

הנדרשים ממנו הם "בשמים" ואין ביכלתו לקיימם. לכן העצה היא שיפנה מבטו ומגמתו להשליט את הנשמה על הגוף, ואז יראה ש"קרוב אליך הדבר מאד". או אז יפרוץ את מחסום ה"איני יכול", וייווכח לדעת שהוא מסוגל להרבה יותר ממה שתיאר לעצמו. כי התורה אינה מצוה על האדם דברים שאינו יכול לבצעם, ופשוט הוא ש"בפיך ובלבבך לעשותו". דוקא בנקודה זו מתאמץ היצר ביותר, כמו שלמדנו במשנתו של הגר"א: "גילתה לנו התורה כי כל טענות היצר המה שנים למשפחותם: בתחילה הוא בא אל האדם בטענה זו שאי אפשר בשום אופן לאדם לקיים מצוות ה' יתברך, כי הוא דבר שאינו יכול לעמוד בו (אבן שלמה ד, טז). נמצא, איפוא, שהיצר הוא הדוחף את האדם אל עבר כוחות הגוף, ומעורר בו את תחושת חוסר האונים. והאדם הולך שולל אחרי פיתו" היצר, וטוען: "איני מסוגל".

דברי הגר"א הינם ידיעה חשובה ביותר! בעקבותיהם מתברר שאל זר שבקרבתנו, דוחף אותנו אל המחשבה המוטעית הזו. כאשר אדם מודע לכך שאחרים גוררים אותו לדבר מסוים, הוא מתעורר להתנגד לכך. אז הוא מגלה את השקר הגדול, ומשנה את השקפתו באשר ליכולת שלו. בכך הוא עולה על הדרך האמיתית בעבודת ה', הדורשת מהאדם לשנס מתניו ולהאמין ביכלתו.

זהו למעשה תוכנו של "נעשה ונשמע", המהווה התחייבות לעשות את דבר ה' בכל מצב. כנגד זה יצא הצדוקי בראותו את הדם מבצבץ מבין אצבעותיו של רבא בשעת לימודו (שבת פח). ועל זה אמר לו: "עמא פיזיא... ברישא איבעי לכו למשמע, אי מציתו קבליתו, ואם לאו לא קבליתו". משמעות דבריו: קיבלתם על עצמכם דבר שהוא מעבר לקצה היכולת שלכם!

על זה השיב לו רבא: "אנן דסגינן בשלימותא, כתיב בן תומת ישרים תנחם, ופירש רש"י: "התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו". כלומר, ברור לנו שכל מה שנדרש מאתנו בעבודת ה', הוא בהישג ידנו, ובאפשרותנו לעשותו. אף אנו,

הנדרשים ממנו הם "בשמים" ואין ביכלתו לקיימם. לכן העצה היא שיפנה מבטו ומגמתו להשליט את הנשמה על הגוף, ואז יראה ש"קרוב אליך הדבר מאד". או אז יפרוץ את מחסום ה"איני יכול", וייווכח לדעת שהוא מסוגל להרבה יותר ממה שתיאר לעצמו. כי התורה אינה מצוה על האדם דברים שאינו יכול לבצעם, ופשוט הוא ש"בפיך ובלבבך לעשותו". דוקא בנקודה זו מתאמץ היצר ביותר, כמו שלמדנו במשנתו של הגר"א: "גילתה לנו התורה כי כל טענות היצר המה שנים למשפחותם: בתחילה הוא בא אל האדם בטענה זו שאי אפשר בשום אופן לאדם לקיים מצוות ה' יתברך, כי הוא דבר שאינו יכול לעמוד בו (אבן שלמה ד, טז). נמצא, איפוא, שהיצר הוא הדוחף את האדם אל עבר כוחות הגוף, ומעורר בו את תחושת חוסר האונים. והאדם הולך שולל אחרי פיתו" היצר, וטוען: "איני מסוגל".

דברי הגר"א הינם ידיעה חשובה ביותר! בעקבותיהם מתברר שאל זר שבקרבתנו, דוחף אותנו אל המחשבה המוטעית הזו. כאשר אדם מודע לכך שאחרים גוררים אותו לדבר מסוים, הוא מתעורר להתנגד לכך. אז הוא מגלה את השקר הגדול, ומשנה את השקפתו באשר ליכולת שלו. בכך הוא עולה על הדרך האמיתית בעבודת ה', הדורשת מהאדם לשנס מתניו ולהאמין ביכלתו.

אמונה ביכולת

המלחמה ברוח הרפיון על ידי הידיעה שזוהי עצת היצר, היא בחינה של "סור מרע". כנגד זה נוכל גם לעסוק בביצור האמונה בכוחנו וביכלתנו לבצע את

למעשה פרשת וישב

יכולתי", אתה חותם בזה על "שטר" גדול. כי אינך יודע מה רבה היכולת הטמונה בך.

מספרים שכאשר נתבקש בעל "עונג יום טובי להגדיר את מעלת "אור שמח", אמר: לכל אדם יש כוחות גלויים וכוחות סמויים. הכוחות הסמויים אינם מתגלים אלא בשעת מצוקה, כגון בעת שריפה. מתוך הרצון להנצל ולהציל, אדם מסוגל לפעול בזריזות גדולה מאד ולשאת משאות כבדים הרבה יותר ממה שהוא מסוגל לשאת בזמנים רגילים. אצל ר' מאיר שמחה, סיים "עונג יום טוב", תמיד היתה שריפה! כלומר, הוא היה ממצה בכל עת את כל כוחותיו, גם כוחות שאצל אדם רגיל הם סמויים וכבויים.

נחתום פרק זה בדברי המקנה (בהקדמה). הוא מביא את הקושיא הידועה של התוס' בסנהדרין (ז). ד"ה אלא) שלכאורה יש סתירה בין דברי הגמי האומרת שם שתחילת דינו של אדם אינו אלא על דברי תורה, לבין דברי הגמי בשבת (לא). שהשאלה הראשונה שנשאל אדם בדינו היא "נשאת ונתת באמונה", ורק אחר כך שואלים אותו "קבעת עתים לתורה". וביאר בדרך דרוש, שגם שאלת "נשאת ונתת באמונה" עוסקת בתלמוד תורה. דהיינו: שואלים את האדם האם נשא ונתן בתורה גם במצב שהיה זקוק לאמונה שיצליח לבסוף - האמונה שברוב הימים יזדכך שכלו להבין אמיתה של תורה, כמו שאמרו "יגעתי ומצאתי תאמין".

מה נפלאים ומתוקים הדברים! תובעים מהאדם להאמין שניתנו לו כל הכוחות לידיעת התורה, אם רק יתיגע בה. והיא השאלה הראשונה בדינו! אותה

ממשיכי דור מקבלי התורה, חייבים להיות משוכנעים ביכולתנו לעשות את כל המוטל עלינו.

מוסרים בשם הגר"ח מברסק זצ"ל ביאור נפלא על הפסוק: "אדם ביקר ולא יבין, נמשל כבהמות נדמו" (תהלים מט). כידוע, הסוס הינו בהמת עבודה בעלת כח רב, והוא משמש את האדם בהובלת משאות וכדומה. והנה למרבה הפלא, האדם שכוחו דל, רודה בו ומעביד אותו. ואם ישאל השואל מדוע אין הסוס מתמרד, הלא כוחו רב עמו להשיב לבעליו מנה אחת אפיים על הצלפות שוטו ועל רדייתו בו? תהא התשובה: כפי הנראה אין הסוס מודע לכוחות הגלומים בו, שכן אילו ידע בודאי היה קם על בעליו. לפי זה יוסבר הפסוק: "אדם ביקר" - יש לו נשמה יקרה וגנונים בו כוחות גדולים למלא את רצונה הזך של נשמתו, "ולא יבין" - והוא אינו מודע למה שטמון בו. "נמשל כבהמות נדמו" - דומה הוא לבהמה שמושל בה האדם אף שהוא חלש ממנה, והיא אינה מודעת לכוחות שבה.

פעם אחת פנה האדמו"ר מצאנז זצ"ל אל אחד מחסידיו, ושאלו אם הוא מוכן להרתם למשימה מסוימת. השיב לו האיש: אעשה ככל יכולתי. אמר לו האדמו"ר: אין לך מושג על גודל ההתחייבות הטמונה בדבריך. הנה אני, המשיך האדמו"ר, לפני תקופת השואה הייתי אדם חלוש ביותר, עד שלעתים היו צריכים לעזור לי לשאת ספר. אחר כך הגעתי למחנות העבודה של הגרמנים ימ"ש, ושם גליתי שלמרות חולשתי אני מסוגל לשאת אבנים גדולות ומשאות כבדים. אי לזאת, כאשר אתה אומר "ככל

לאדם המאמין ביכולתו למלא דבר ה'. לפיכך היה בטוח שאם יצוה ה' לעשות סולמות לעלות לשמים, תנתן לו גם סייעתא דשמיא לבצע משימה זו, אף על פי שהיא נראית בלתי אפשרית.

המרגלים השיבו ללך ואמרו: "לא נוכל לעלות", הם לא האמינו ביכולתם, ואף כפרו ביכולת ה' לעזור להם. לכן הוסיפו ואמרו: "כי חזק הוא ממנו" - "כביכול כלפי מעלה אמרו" (רש"י). ומכיון שחשבו שאינם מסוגלים, הוציאו דיבת הארץ רעה כדי להצדיק את תחושתם. בכך איבדו את כל שלושת האמצעים לביצור האמונה ביכולת; היצר הטעה אותם, והם לא האמינו בכוחם, ואף לס"ד לא "חלו כי כפרו ביכולת ה' להביאם אל הארץ.

אשרנו הגדול תלוי במילוי חובתנו לאזור חלצינו וללחום ביצר האורב לפתחנו. עצם הידיעה שראשית דרכו בנסינו ללכוד את האדם, היא הרפיית האמונה ביכולת, היא אמצעי יעיל למלחמה בו. ככל שנשכנע את עצמנו ביכולת הגדולה העומדת לרשותנו, נזכה גם לסייעתא דשמיא ללכת לאור הסיסמא יעלה נעלה, כי יכול נוכל לה",

למה אשת פוטיפר ארורה והרי לשם שמים

התכוונה המטרה אינה מקדשת את האמצעים

"ויוסף הורד מצרימה" (לט, א)

"ועוד כדי לסמוך מעשה אשתו של פוטיפר למעשה תמר, לומר לך מה זו לש"ש אף זו לש"ש, שראתה באיצטרלוגין שלה שעתידיה להעמיד בנים ממנו וכו'. (רש"י).

אמונה היא אמונת "תומת ישרים תנחסי, והיא יסודה של "נעשה ונשמע".

זוהי, איפוא, העצה השניה - על האדם להגיע להכרה שאצורים בו כוחות גדולים. עלינו לזכור שהיצר מנסה לרפות את ידיו, ועל ידי כך נוצרה טענת כל באי עולם. אולם אם נשנן לעצמנו השכם והערב: "עלה נעלה, כי יכול נוכל לה", בזאת גופה נגלה כוחות, ונעלה במסילה העולה בית א-ל.

המאמין ביכולת זוכה לסייעתא דשמיא לגילוי

כוחותיו

כל העצות והדרכים להגיע להכרה ביכולת, הינן בגדר השתדלות. עיקר ההצלחה תבוא כמו בכל דבר, על ידי סייעתא דשמיא. כאשר האדם יעשה את שלו, תחול עליו ברכת ה' שתסייע לו בגילוי כוחותיו. ככל שהאדם יאמץ את לבבו וישנס מתניו לעבוד את ה' בכל כוחו, כן יגלה בסייעתא דשמיא עוד ועוד כוחות. לעומת זאת, המתרפה במלאכתו ואינו מאמין ביכולתו, לא יוכל לייחל לעזרת ה' בגילוי הכוחות, והוא עלול להידרדר בהערכת מצבו וכוחותיו.

כך ראינו אצל כלב והמרגלים. כלב הכריז: "עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה" הוא האמין ביכולת. יתירה מזו, רש"י מוסיף: "אפילו בשמים, והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליח בכל דבריו. כלב אינו רואה כל מגבלה או מעצור, הוא בטוח שאת כל מה שיצוה ה' אפשר לבצע. אלא שעדיין צריך להבין, סוף סוף איך יתכן להגיע השמימה! הרי לכאורה דבר זה באמת בלתי אפשרי? אלא, ודאי הביא כלב בחשבון את הסייעתא דשמיא שתבוא

למעשה פרשת וישב

מההתחלה. שכן אילו היתה מחשבתה מעורבת בשמץ של תאוה, דהיינו רצון עצמי, לא היתה יכולה לעמוד בנסיון קשה כל כך. מעשה נפלא זה של מסירות נפש יכול להיעשות אך ורק ע"י אדם שאין בו אפילו טיפה אחת של אהבת עצמו.

ואכן מכיון שכל העניין של "ותשב בפתח עינים" היה קדוש בכוונה מהורה לשם שמים בלבד, לכן מצוה גררה מצוה. ודרגה גבוהה זו של ביטול אהבת עצמו

מכל וכל שהיתה

בתמור, הכשירה אותה להיות האם למלכות בית דוד. כאן נעוץ סוד ויסוד המלכות, שצריך המלך להיות דורש טוב לעמו ולא לעצמו כלל וכלל.

והנה חז"ל למדו ממעשה תמור ואמרו "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, מנא לן? מתמר". כל נטעה לחשוב שיש כאן הערה מוסרית גרידא על חומר ענין הלבנת פנים. הלכה פסוקה שנינו כאן, שכך הוא באמת הדין. כמבואר בתוס' שם (בסוטה י, ב) דמה שלא מנו חז"ל דין זה בין ג' דברים שיהרג ואל יעבור, מפני שאינו מפורש בתורה כמו הני ג' דברים.

ועתה נתבונן במעשה אשת פוטיפר. היא אמנם ג"כ נתכוונה לשם שמים, אך מה קרה לה בהמשך הדרך? "בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים. בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית. אמרה לו: השמע לי, אמר לה: לאו. אמרה לו: הריני חובשתך בבית האסורים, א"ל: ה' מתיר אסורים. אמרה לו: הריני כופפת קומתך - הי זוקף כפופים. הריני מסמאת את עיניך - ה' פוקח עורים. נתנה לו

שואל הגר"א לאפיאן זצ"ל כיצד יתכן ששתיהן התכוונו לשם שמים, ובכ"ז תמר נשארה הצדקת הברוכה בפי כל ומשיח בן דוד יוצא ממונה, ואילו אשת פוטיפר אשר ג"כ נתכוונה לש"ש נקראת "ארורה", פרוצה, רשעה וכו'.

וביאר מו"ר זצ"ל בספר "לב אליהו" (הובא בילקוט לקח טוב עמי רמג) שסוף מעשה של שתיהן מלמד על המחשבה תחילה.

אצל תמר מצאנו שאחרי שנחשדה בונות ויהודה אמר הוציאוהו ותישרף, לא עשתה מאומה כדי להודיע שהיא הרה מיהודה, כמבואר ברש"י על הפסוק "היא מוצאת להשרף וגו'" וז"ל: "לא רצתה להלבין פניו ולומר ממך אני מעוברת, אלא "לאיש אשר אלה לו", אמרה: אם יודה - מעצמו יודה; ואם לאו - ישרפוני ואל אלבין פניו. מכאן אמרו ינוח לו לאדם להפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים." (סוטה י, א).

ומבואר עוד בחז"ל שהיא ידעה שהיא מעוברת בתאומים ושממנה כל בנין הגאולה השלימה, וכך אמרו במד"ר כאן: "מלמד שהיתה מטפחת על כריסה ואמרת: מלכים אני מעוברת, גואלים אני מעוברת". ובכל זאת אמרה שאם לא יודה - לא תביישו בשום אופן, אפילו אם כתוצאה משתיקתה תשרף היא ושני בניה עמה. דברים אלה מלמדים על צדקותה הגדולה של תמר. - ומכאן למדים אנו יסוד גדול - "סוף מעשה במחשבה תחילה". דהיינו מהסוף - שעמדה במדריגה גבוהה ונפלאה זו - אנו למדים עד כמה טהורה ונקיה היתה במחשבה -

למעשה פרשת וישב

אמרו לו המוהל ההוא שכח את הסכין והכלים... אולי הרב יתן הכלים שלו...

אמר בודאי...

בדרך חזרה אמר רבי צדקה היום זכיתי לקיים מצות מילה בשלימות...

שאלו השמש הרי הרב לא מל...!

אמר כבר מלתי אלפי ילדים, אבל אני חושש שמא נכנס בי תמיד מוחשבה זרה, שאומרים לי יישר כח, ומכבדים אותי, היום מלתי ללא תמורה של כבוד, שהרי חשב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו... עכ"ד

ויש להוסיף מעשה שראיתי כמו עיני בהרב ראובן אלבז שליט"א ראש ישיבת 'אור החיים', שהזמינו אותו לברית מילה שהיתה בנין החמה אצל משפחת ת"ח חשובה.

ורק שאותה משפחה אבי הבן שהיה ת"ח גדול ובן גילו של הרב ראובן אלבז, היה לו ענין גדול לעשות את הברית כמה שיותר מוקדם כדי להסיר את העורלה כמה שיותר מוקדם,

והדבר היה בנפשו, עד כדי כל שאמרו בדרך צחות שזה חלק מהתנאים בשידוכים שתהיה הברית מילה לפני הנץ החמה.

ולכן גם כאשר הזמינו את הרב אלבז שליט"א למול, הם הזמינו מוהל אחר לגיבוי שאם הרב מחמת טרדותיו המרובות לא יוכל לבוא ולמול, המוהל השני ימול אותו ובזמן.

מה שבפועל היה שהרב איחר קצת?

אלף ככרי כסף לשמוע אליה לשכב אצלה להיות עמה ולא רצה" (יומא לה, ב). וצ"ע איך דברי פיתוי אלה מתיישבים עם כוונתה לשם שמים. והרי גם אחרי שידעה שעתידה להעמיד ממנו בנים, עדיין לא ידעה אם ממנה או מבתה. מדוע אין שידלה אותו כ"כ בכל האמצעים שעמדו לרשותה!

על כרחנו צריכים אנו לומר שאמנם כוונתה היתה לשם שמים. אבל ההכרעה - מה שחזתה שעתידה להעמיד ממנו בנים - קאי עליה ולא על בתה. הכרעה זו כבר באה מכח תאוותה אל יוסף. ומכיון שנתערב כאן כח תאוה גופנית, שוב לא יכלה לעמוד בניסיון. בכל פסיעה ופסיעה נשתרבב כח גופני שהוא רצון עצמי. ע"ז התגבר כח התאוה על הכוונה לשם שמים, והלכה מדחי אל דחי עד שהגיעה למה שהגיעה.

ויש להוסיף מה שמסופר על הרב צדקה חוצין זצ"ל (הובא בספר רעיונות לדרוש של הרב יחיאל מיכל שטרן, עמ' תכח) שנקרא פעם לעשות ברית בשבת בימין משה שהיה מרחק רב מביתו, והסכים אע"פ שהיה ישיש והליכה קשה עליו.

כשהגיע לשם עם משמשו לאחר טירחא רבה, ראה שמתעכב הברית.

ושאל את בעל הברית מה העיכוב?

אמר הגיע מוהל אחר, ואני רוצה ליתן לו, ואני מתחכך איך לומר זה לרב!!!

אמר לו שיעשה...

ועדיין מתעכבים.

שאל מה העיכוב?

בלבי האם לדאוג לבחורים ולחשוש על הפסד רוחני שנגרם להם בשעה שאינם שומעים שיחת מוסר, או לחשוש שמא אצליה מאד והתלמידים יבקשו אח"כ "רצוננו לשמוע את ר' שלום", וכך תתגלגל עגמת נפש למשגיח של הישיבה. טרחתי ונסעתי לביתו של רבי יחזקאל לעווינשטיין וזו התשובה שקיבלתי!
מענה זה שקיבל מפי המשגיח זצ"ל היה לו לר' שלום ל"מגדל אור" בכל דרכיו.
(מפי חתנו רבי צבי שינקר).

וכן מסופר (מפרקי זכרונותיו של הרב שלמה לורנץ, יתד נאמן בלק תשס"ה הובא בדרשו) על הרב מבריסק זצ"ל גם כשהיה נתון במערכה גורלית במלחמת קודש שהרבה גופי תורה תלויים בה, קיים מרן הגר"י מבריסק זצ"ל את מאמרם ז"ל 'יקוב הדין את ההר', וכשהיה חשש רחוק של פגיעה בסעיף אחד מן השולחן ערוך – עצר את כל המערכה.

מרן סיפר את הסיפור דלהלן, ואמר כי הוא מלמד שאם חוששים ונזהרים בכבוד השבת, אפילו לחשש הרחוק ביותר שלמעשה לא היה צריך לחשוש לו – הקב"ה דואג שלא מפסידים אלא אדרבא מרוויחים. היה זה כאשר נערכו בפעם הראשונה בחירות לוועד הקהילה בעיר בריסק. מרן ביקש מאנשיו הנאמנים להקים רשימה חרדית שתתמודד נגד הרשימה של הציונים והמזרחי. היה זה בשנת תרפ"ח, כאשר הממשלה הפולנית חייבה את הקהלות על פי החוק לבחור הנהלה. הציונים בראשות יצחק גרינבוים

ואז למרות שהוא הגיע אותו ת"ח גדול אמר לו שלא מגיע לו למול השני ימול במקומו?
ולכן המוהל השני ימול במקומו?
(נתאר לעצמנו מה כל אחד היה עונה במקומו, או חושב לענות, כמה בזיון יש בזה לרב עסוק שטרח ובא ועוד בנץ החמה בשעה שהוא מתפלל בשעה שבע?)

הרב אלבו ענה לו כבודו צודק, אני איחרתי לא מגיע לי למול, והרב אלבו בעצמו שכנע את המוהל השני למול, (כי המוהל השני אמר לעצמו במקום הרים גדולים מי יכנס למקום אש שלהבת) וכל זה מתוך שמחה ונשאר לברית לראות איך השני מל וכל זה מתוך שמחה

וזה היסוד האמור שכאשר עושים ובאים למול מפני שרוצים לעשות את רצון ה' אז לא מקפידים אם משיהו אחר לוקח את המצוה

וכן מסופר על הרב שלום שבדרון זצ"ל (קול חוצב עמ' 211)

"יש לנו קבלה, איש מפי איש: אם תזדמן לפנינו מצוה גדולה ביותר, כמו בניית בית המקדש אך על ידיה תגרם מחלוקת וחלישות הדעת – לא נעשה את המצוה. מוטב להניחה להזדמנות אחרת. כך שמעתי מהמשגיח רבי יחזקאל לעווינשטיין". אמר ר' שלום:
"היה זה כשישמתי בקדש באחת הישיבות. המשגיח בישיבה שהה בחו"ל זמן רב, למטרת גיוס כספים לישיבה, תלמידים מהישיבה ביקשו ממני להשמיע לפניהם שיחות מוסר, והשאלה שניקרה

למעשה פרשת וישב

עמד על דעתו שאין להדביק את הכרוזים סמוך לשבת. העסקנים הפצירו במרן שבכל זאת יסכים, ביקשו רחמים, התחננו והבטיחו – הרי אנחנו נאמנים עליך, ואנו נעשה הכל כדי שחס ושלום לא נכנס לספק חילול שבת.

אולם מרן נשאר איתן בדעתו באומרו כי למרות כל מה שעומד על הפרק, ועד כמה שהבחירות חשובות, לדעתו אסור להכנס לספק חילול שבת. אתם אמנם זהירים, אבל הדבר אסור, אמר. מרן לא הסתפק בדיבורים, והוא ביקש להביא לביתו את כל המודעות. הוא חשש שנאמניו לא יעמדו בנסיון ויתפתו להדביק את המודעות למרות הוראתו. ואכן המודעות הובאו לביתו.

במחנה הציונים והמשכילים הבינו שבכוונת החרדים לתלות את הכרוז סמוך ממש לכניסת השבת, על מנת להפתיעם ולמנוע מהם אפשרות לענות תשובה. הם לא יכלו להעלות על דעתם שברגע האחרון הענין יידחה, וכך הזדרזו להדביק את הכרוז שלהם עוד לפני כניסת השבת.

במשך כל השבת התנוסס הכרוז המשמיץ והפרוע נגד מרן בחוצות העיר בריסק, ותהום כל העיר אנשים לא יכלו להבין איזו חוצפה, איזו פגיעה בכבודו של הרב, הרי לא עשו להם דבר. שכן עד עתה התנהלה מערכת הבחירות על מי מנוחות כפי שצריך להיות.

במוצאי שבת הזמין מרן את העסקנים ואמר להם, עכשיו אתם יכולים להדביק את הכרוז. כמובן שבאזרה שנוצרה במהלך השבת היה לכרוז של

ניצלו את ההזדמנות ויצאו למסע תחת הסיסמה 'כיבוש הקהילות'. הרשימה כמה נפתחה מלחמת בחירות.

מרן החליט שיש לחשוף בפני הציבור הרחב את כל האמת על הציונים והמזרחי. על פי הדרכתו הוכן כרוז שבו נמנו אחד לאחד כל החסרונות והחטאים של מועמדי הרשימה הציונית. הכרוז הודפס בבית דפוס שהשתייך לאדם המקורב להנהגה הציונית, וכמובן הוא גילה להם על דבר הכרוז החרף נגדם.

הכרוז הטיל אימה גדולה על המועמדים. הם חששו שהדבר יגרום לכשלונם וחסולם, על כן קמו מיד והכינו אף הם כרוז נגדי, אשר היה – כפי שמרן סיפר – התקפה אישית פרועה וגסה ביותר נגדו. מרן לא ידע שתוכן הכרוז של נאמניו נודע לצד היריב, ואף לא ידע שהם הכינו כרוז נגדו.

הבחירות אמורות היו להתקיים ביום ראשון, והכוונה היתה להדביק את הכרוזים לפני השבת האחרונה, וכך ברגע האחרון להכות את היריבים שוק על ירך. ביום ששי הסתיימה מלאכת ההדפסה, אלא שהשעה היתה כבר כשעה וחצי לפני כניסת השבת. מרן קרא אליו את נאמניו ואמר להם: אחרתם את המועד, השעה כבר קרובה לכניסת השבת, ואני חושש שאם תלכו עכשיו להדביק את הכרוזים עלול הדבר לגרום באיזו צורה שהיא לחילול שבת. לא הייתם די זריזים והפסדתם.

העסקנים טענו כי זו הזדמנות אחרונה לפני הבחירות, ואם לא ידביקו את הכרוזים בשעה זו, אחר כך לא יהיה להם טעם וכך עלולים להפסיד בבחירות. מרן

כיצד ניצח המועמד בעל הסיכויים הנמוכים ביותר ליכות בבחירות, בניגוד מוחלט לכל התחזיות, ההערכות, הפרשנויות והנתונים שהיו (לכאורה) נגדו.

אמנם רק מי שלב מלכים ושרים בידו, יודע את סיבת ניצחונו בניגוד לכל התחזיות, של דונלד טראמפ.

אבל אם בכל זאת מחפשים בעיני בשר ודם, גם היום, כדיעבד, יש הרבה סיבות שמתרצות את הניצחון המדהים. חלקן הגיוניות יותר, אחרות פחות.

ונראה לי לבאר את הטעם שהוא נבחר זה היה רק בשביל לשחרר את האסיר היהודי המפורסם, הרב שלום מרדכי רובשקין הי"ו, וכל זה בזכות האמונה הגדולה שלו שלו.

וכמו שהובא בדרשו ע"י הרב יעקב א. לוסטיגמן שליט"א וכך סיפר הרב רובשקין: "יום לפני שהשתחררתי בחנוכה תשע"ח קיבלתי הודעה רשמית, חתומה וסופית בה נכתב שהערעור האחרון שלי נדחה, ואין לי עוד אפשרות לערער על גזר הדין שנגזר עלי: 27 שנות מאסר. מכאן ואילך אין סיכוי להקלה כלשהי. לקחתי את המכתב ושמתי אותו בצד. אמרתי לעצמי הרי הכול מאיתו יתברך. אני מאמין באמונה שלמה שהוא קובע הכול והוא שם אותי פה, וגם במצב הזה החובה שלי היא לעשות מה שהוא רוצה. חשבתי לעצמי שאחד הדברים שהוא מחייב אותי זה לא להישבר. להיפך: להתחזק. להתקרב אליו יותר. להיות בשמחה. שמתתי את המכתב בצד, הדלקתי נרות חנוכה."

נאמני מרן הד חזק מאוד. הציבור ראה בו תשובה לכרוז הפראי נגד מרן, ובאור זה, למרות חריפותו וגילוי קלונם של מועמדי הרשימה הציונית, הוא נראה די מתון.

הכרוז של מרן פתח את עיני ציבור הבוחרים וגילה בפניהם מה טיבם של מועמדי הרשימה הציונית. בנוסף לכך, הכרוז של הצד השני עורר זעם רב נגדם, בשל ההתקפה ללא סיבה שערכו נגד מרן. שני הדברים יחד עשו את שלהם והכף הוכרעה לטובתם של נאמני מרן. הרשימה החרדית זכתה ברוב גדול, שמונה נציגים לעומת שלושה בלבד לציונים והמזרחי. כך קיבלו נאמני מרן את הנהגת הקהילה לידם בזכות הוראת מרן שלא להכנס לחשש הקטן ביותר של חילול שבת.

וזה יסוד לכל החיים המטרה אינה מקדשת את האמצעים

למה טראמפ נבחר בכלל פעם ראשונה הרי

בכלל לא היה לו שום סיכוי להיבחר

"וַיִּתֵּן חֲנֹן בְּעֵינַי שֶׁיִּשְׁׁר בְּיַת-הַסֵּה"ר" (בראשית ל"ט, כ"ב)

למה טראמפ לא ניצח?

או בכלל השאלה למה לפני ארבע נשים הוא ניצח? והרי לפני כארבע שנים שהנשיא טראמפ נבחר כולם תמחו למה הוא נבחר? הרי גם לאחר שכבר עבר זמן מה מהכתרתו של דונלד טראמפ לנשיא ארצות הברית, פרשנים רבים מנסים להבין איך זה קרה.

הייתה משום שהקב"ה גזר לשים קץ לחשכת ישיבתו של יוסף בבית האסורים, אלא שכדי להוציא אל הפועל את הגזירה שיוסף יצא מבית האסורים, סיבב הקב"ה שפרעה יחלום חלום שגם חכמי מצרים וחרטומיה לא ידעו לפטור.

נמצא על פי דברי בית הלוי, שלא חלום פרעה היה הסיבה ליציאת יוסף מבית האסורים, אלא ההיפך, רצון ההשגחה העליונה שיוסף יצא מבית האסורים הוא שהיה הסיבה שפרעה יחלום.

וזו גם הסיבה שחלום פרעה היה רק מקץ שנתיים ימים, כי היות שנגזר על יוסף שלא לצאת במשך שנתיים מבית האסורים [כעונש על השתדלות בלתי ראויה אצל שר המשקים להזכירו אצל פרעה], לא היתה סיבה שפרעה יחלום. ורק "מקץ שנתיים ימים", שגם עונשו והגיע זמנו לצאת לחפשי, מיד: "ופרעה חולם" - כדי לסלול הדרך ליציאת יוסף.

ואת זה משמיע המדרש, שכיון שהגיע קץ לזמן שהיה צריך יוסף לשבת, מיד סובבה העליונה שפרעה יחלום [ולא שהחלום היה הסיבה ליציאתו].

עובדה שסיפר ה'חזון אישי על בית הלוי'

השקפה יסודית זו צריכה ללוות אותנו בכל שטחי החיים. לדוגמא, סוחר שעשה עסקה שהעלתה לו רווחים, כגון שקנה סחורה בזול ומכרה ביוקר, אל יחשוב שהסיבה לרווחיו נובעת מהעסקה המוצלחת, אלא - אומר ה'בית הלוי' - המבט הנכון הוא, שהיות שרצתה ההשגחה העליונה שסוחר זה ירויח כסף, היא סובבה שתזדמן לו עסקה נושאת

"בשש וחצי נועלים את כולם בתאים. הסוהרים הולכים מתא לתא וסופרים את האנשים. יש שני אסירים בכל תא. זה היה 'זאת חנוכה'. נטלתי ידיים, אכלתי מצה וטונה והתפללתי: עכשיו חנוכה, אנא ממך, כל יכול, עשה עימי נס... תחזיר אותי הביתה... פתאום אני שומע ברמקול שקוראים לי. מיהרתי לגמור את ה'הלל'. הדלת נפתחה ועומד בפתח אחד הסוהרים. דווקא סוהר טוב."... עכ"ד.

חלום פרעה - השגחה פרטית על יוסף

ויש להוסיף מש"כ בזה הרב דב יפה זצ"ל בספרו לעבדך באמת (עמ' קנו) ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם וגו' (מא, א).

"זה מה שכתוב 'קץ שם לחושך', קץ שם ליוסף כמה יהיה בבית האסורים, כיון שהגיע הקץ, ופרעה חולם" (בראשית רבה פט א)

יש לעיין מה מוסיף המדרש על דברי המקרא, ומה בא להשמיענו?

מבאר ה'בית הלוי', שהנה בעיני בשר נראה שהחלום שחלם פרעה הוא הסיבה שבגללה יצא יוסף מבית האסורים, כי החלום שלא נמצא מי שידע לפותרו, הזכיר לשר המשקים את יוסף היודע לפתור חלומות, ואמר זאת לפרעה, וכך נתגלגלה ההזדמנות לפרעה להכיר את יוסף ולהיווכח בגודל תבונתו, ונסללה הדרך ליציאתו מבית האסורים, עד למנוייו למושנה למלך.

אך האמת - אומר ה'בית הלוי' - הפוכה: הסיבה האחת והיחידה ליציאתו של יוסף מבית הסוהר

לפעמים בחור חושב שמקלקלים לו בשידוכים, אך האמת שאף אחד אינו יכול לקלקל, אלא שבגלל סיבות מסוימות נגזר עליו קשיים, ופלוני הוא שליח להוציאם אל הפועל. ואמנם אם המקלקל מסר דברים שהיה אסור למסור על פי ההלכה, או שעשה זאת למען הנאת עצמו, ודאי יענש על כך.

כך גם בעניין ההצלחה בלימוד תורה, מי שעושה מצידו השתדלות אמיתית להתעלות מהשיעורים ולנצל את הזמן כראוי, יש לו יותר ס"ד להבין את השיעורים ולזכות בחברותות טובות שמייעות לו להתעלות. עכ"ד.

והדברים מדהימים עד כמה ה' חושב ומשנה את כל העולמות בשביל תפילה של יהודי אחד בגלל פרעה חולם חלום

וכן גם אצל הרב רובשקין ה' מגלגל שמיליוני בנ"א יחליטו לבחור בטראמפ למרות חוסר ההיגיון לבחור בו אבל זה רק בגלל שהרב רובשקין צריך לצאת מהכלא כי הגיע זמנו לצאת.

כמה דברים לאו מראים על גודל אהבת ה' יתברך לעמו ישראל.

וכמה אמונה זה מחדיר לאדם שהכל מיד ה' ואם זה לא היה מגיע לחך זה לא היה קורה וכמו שה' מעלה את טראמפ לנשיאות עם כל המשמעויות העולמיות הכרוכות בכך רק כדי שיהיה טוב לרב רובשקין.

מה היה קורה אילו היה ניכשל יוסף

חומת אנך בראשית פרק ט

רוחים. ואם עשה עסקה והפסיד בה, עליו לדעת שלא העסקה הכושלת הביאה לו הפסד ממוון, אלא רצון ההשגחה שיפסיד כסף, סיבבה שתזדמן לו עסקה שעתידה להתברר ככושלת ונושאת הפסדים!

החזון איש סיפר לי, על עשיר אחד שעשה את עיקר עושרו ממסחר ביערות, עד אשר יום אחד אחזה אש בעצי היער, כילתה את כל יערותיו, וכל רכושו ירד לטמיון. מאז, כאשר היה עובר הלה ליד יערות היה נאנח ואומר, אוי היער, אוי היער. אמר לו ה'בית הלוי', אתה חושב שבגלל היעה איבדת את כספך, אך האמת היא שנגזר עליך להפסיד את כספך, והאש שאחזה בעצי היער הוא האופן אשר בו הוציאה ההשגחה העליונה את הגזירה אל הפועל.

כדרך שאדם נוהג עם ה' כך אשתו נוהגת כלפיו

כאמור, המבט על כל שטחי החיים צריך להיות שהאדם במעשיו קובע מה יהיה רצון ה' כלפיו. מי שחי כל הזמן עם הידיעה שהשגחתו הפרטית של הקב"ה מלווה אותו על כל צעד ושעל, יש לו חיים אחרים לגמרי לעומת מי ששטף החיים משכיח זאת ממנו.

וכן מצינו ב'חיד"א', שבאותה מידה שאדם מתנהג עם הקב"ה כן אשתו נוהגת כלפיו, אם מכבד את ה' הוא זוכה שאשתו תכבד אותו, ואם חלילה להיפך, אז להיפך. כדאי לזכור את דברי החיד"א הללו אם מתעורר קושי בשלום בית, ולא למהר לתלות את הקולר בחסרונותיה של אשתו, וכדומה.

דאירע לו מ"ש דכל זה היה כדי לזכרו ובעבורו סבל כל זה:

כח הילדים נובע מכח ההורים

חומת אנך בראשית פרק ט

ו. והנה אנחנו מאלמים אלומים. ב"ר אמר ר' אחא עתידים אתם להעליי עלי דברים לפני אבא לומר חיה רעה אכלתהו ומאן קאים לי משתוקיתא דאימא עכ"ל ולפי פשוטו אפשר לומר כמשו"ל חיה רעה אכלתהו על אשת פוטיפר. והנה רחל אמנו ע"ה בהיותה אהובה ליעקב מאד והיא גם היא אהבתהו מאד וזה לה שבע שנים מיוחדת ליעקב אע"ה ובתוקף תאותה כבשה יצרה ושתקה כשהכניסו לאה במקומה ומסרה הסימנים שלא לביישה וזכות זה עמד ליוסף הצדיק ע"ה בנה שהיה לו כח לכבוש יצרו ונמנע מלחטוא באשת פוטיפר וז"ש עתידים אתם לומר חיה רעה אכלתהו והיינו על אשת פוטיפר ומאן קאים לי לכבוש יצרי מחיה רעה זו משתוקיתא דאימא שכבשה יצרה במותר לה עי"ז ה' עזרתה לי שכבשתי יצרי וניצולתי. ועד"ה אפשר כמ"ש הרב עיר וקדיש בראשית חכמה ז"ל דהמרבה בשתיקה עולה למעלה במקום השתיקה שהיא החכמה והיא מחשבה עש"ב וזכ"ה מי יתן תחרישו"ן ותהי לכם לחכמה. וז"ש שתו"ק כך עלה במחשב"ה. ורחל ששתקה והיא העולה למקום המחשבה. בזכותה יוסף טהר מחשבתו וכמ"ש רז"ל לב שלא הרהר

יא. חיה רעה אכלתהו טרף טורף יוסף. אפשר דנצנצה בו רוח הקדש בפיו והכונה שכיונה רוח הקדש כך הוא חיה רעה אשת פוטיפר שהסט"א נכנסה בה והיינו שהשתדלה מאד בכל עז להכשיל יוסף כי בזה היתה תלויה גאולת ישראל ותקון אדה"ר ואם ח"ו יוסף חוטא נחרב העולם זאת היתה לסט"א להסיתו היס"ת כפול ויתר הגז"ם לראות שייכשל יוסף ח"ו. וה' לא עזבו וניצול והיה תקון לאדה"ר וישועת ישראל מהגלות. אך זאת החיה מחשבה רעה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה ונחשב כאלו חיה רעה אכלתהו אבל האמת טרוף טורף יוסף הי"ל טרדא וטרוף אחר טרוף אף שהיה אח"כ בבית הסוהר כמשו"ל אבל אחר כל הטרופ נשאר יוס"ף צדי"ק באמונתו וניצול בחמלת ה' עליו:

חומת אנך בראשית פרק ט

טז. וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדוניו. יש להעיר דלכאורה אשר אתו וכו' יתר דבגווייהו קמשעתעי. ותו כי אם זכרתי וכו' לא א"ש והול"ל וזכרתי ולשוון כי אם צריך פי' ואפשר דיוסף הצדיק ע"ה רוח ה' נוצצה בו כשראם במשמר דלא באו שם אלא לגלגל עליו הטובה דרך טבע. וכשראם זועפים שאלם כי תמיד היה מהרהר דלא באו אלו שם אלא לבקש מנוח אשר ייטב לו. וזה רמז וישאל וכו' מטעם אשר אתו במשמר ולא באו אלא בשבילו. ולכן אמר לשר המשקים אחר פתרונו והשיבך על כנך. כ"א זכרתי כלומר לא אירע לך כ"ז כי אם בעבור שתזכרני וזש"ה כי אם זכרתי. ולכן לא השיב לו

למעשה פרשת וישב

ובטאתי לאלוקים, משא"כ רות רצתה להינשא לכשר, ובמקום מצוה.

חומר טהרת נקיות הלשון

אלא שורש הנפילה שגרמה לה זה חוסר לשון נקיה

וכן מצינו בגמ' (פסחים ג): 'הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה דהלל וחד מינייהו רבן יוחנן בן זכאי ואמרי לה קמיה דרבי וחד מינייהו רבי יוחנן חד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה וחד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה אמר מובטח אני בזה שמורה הוראה בישראל ולא היה ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל'.

וצ"ב למה אמר מובטח אני שיחיה מורה הוראה בישראל, והרי השני בשה"כ אמר בטומאה, והוא אמר בטהרה.

אלא רואים מכאן שמי שיש נקיון הלשון יש לו הכל.

ומבואר בספר החינוך (מצוה תרז וידוי מעשר) 'סגולת האדם וגודל שבחו הוא הדבור, שהוא יתר בו על כל מיני הנבראים וכו' ועל כן יש הרבה מבני אדם שיראין מלפסול דבורם, שהוא ההוד הגדול שבהם, יותר מלחטוא במעשה'.

וכתב בספר ים של שלמה (בבא קמא פרק שור שנגח ד' וה' סימן י"א) וז"ל 'כלל גדול הוא בזה שיזהר

בעבירה וכו'. וא"ש מ"ש הרב ש"כ ז"ל ותשב באיתן קשת"ו שתו"ק ע"ש. ועוד אפשר לומר במש"ל דיוסף הי"ל נפש אדה"ר ויש לתת טעם לזה. כי יעקב אע"ה בא לתקן עון ג"ע דאדה"ר. ובעת גמר התקון רחל מסרה הסימנים ונצטער יעקב שמא פגם ח"ו ולהורות צדקת רחל ושלא פגם יעקב אע"ה ילדה יוסף שהוא בחינת יסוד ונפש אדה"ר ונחה דעת יעקב אע"ה. וז"ש משתוקא דאימא קאים לי דכיון דבזכותה הנה באתי בנפש אדה"ר ובחי' יסוד. לא אפשר דה' נתן שכר אמי שאני בחי' יסוד ונפש אדה"ר ואחטא ח"ו ובודאי קאים לי משתוקא דאמי וזה רמז והנה אנחנו מאלמים אלומים לשון מי ישום אלא דגם לאה שתקה ובאנו מלאה ורחל אשר שתק"ו יחדיו אמנם והנה קמה אלומתי שתיקה דאמי היא העולה כמדובר:

למה אשת פוטיפר ארורה וכי בגלל שדיברה

בלשון שאינה נקייה - חומר טהרת נקיות

הלשון

כתוב במדרש (ב"ר פח ד) 'אמר רבי שמואל בר נחמן ארורים הם הרשעים, להלן (רות ג, ט): ופרשת כנפיך על אמתך, אבל זו ככהמה ותאמר שכבה עמי'.

וצ"ב וכי בגלל שדיברה בלשון שאינה נקייה זה הסיבה שאשת פוטיפר ארורה, והרי היא רצתה לעבור עימו על עבירות חמורות שבחמורות עד שיוסף אמר לה, איך אעשה הרעה הגדולה הזו

איך ניזוק יוסף והרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים

מקשה רבינו האור החיים הקדוש איך ניזוק יוסף הרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים (בראשית לז יד) וז"ל ואם תאמר אם כן למה היה מה שהיה לעבד נמכר יוסף. י"ל שנוק שתכליתו הטבה ומעלה גדולה אינו חשוב נזק

ומזה התשובה לכל השלוחי מצוה שנהרגו בפגיעים וכיו"ב, מפני שתכליתו הוא טוב ולא מקרי נזק.

הגיע זמנם למות והתגלגל שמותו בזמן מצוה

כתב הרב חיים קניבסקי בספרו טעמא דקרא (פרשת חיי שרה) וז"ל זיבא אברהם לספור וגו'. פירש"י שע"י בשורת העקדה מתה שרה. ויל"ע הא קי"ל שלוחי מצות אין נוזקין ולמה סבבו מן השמים שתמות עי"ז,

וכעין זה יש להקשות בריש מדרש אסתר גבי אנשי אלכסנדריא שאמרו נדליק או לא נדליק וכל דבעי ימטי עלן ועי"ז נתגלגל שנהרגו כולן. (-) וז"ל המדרש אמר רבי שמעון בן יוחאי בשלישה מקומות הקדוש ברוך הוא מזהיר לישראל שלא יחזרו למצרים, הראשון שנאמר (שמות יד, יג): כי אשר ראיתם את מצרים וגו', והשני כתיב (דברים יז, טז): וה' אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה, והדין שלישי, דכתיב: ה' מצרים באניות.

אדם בדיבורו כמו במעשיו ועוד יותר, שאפילו על המותר לומר מדקדק הקב"ה במי שאינו מוציא בלשון יפה מנופה כסולת נקיה, כדאיתא בפרק קמא דפסחים צא ולמוד ממידותיו של הקב"ה שעקם ה' אותיות שכתב אשר איננה טהורה ולא כתב הטמאה ואף על פי שאין זה מוגנה ממש, וכמה פעמים נאמר טמאה בתורה אפילו הכי הראה הקב"ה בכבודו מידת ענוה לבשר ודם שילמד דרך ארץ ויוסיף לקח לעיין בכל מלה ומלה ומשום הכי קבלתי מן הראשונים שהיו נזהרים שלא לומר בתלמוד ביצים אלא ביעים וכן כל כה"ג.

וארמיו לך מעט מזהר וז"ל כל מלה דנפקת מפומיה דבר נש האי מלה בקע וסלקא ובקע רקייעין וקיימא באתר דקיימא עד דעאל לילה ונשמטא סלקא ואחיד לההוא מילה ואעיל קמיה מלכא דכתיב (מייכה ז ה) משוכבת חיקך שמור פתחי פיך, וכדין אתער שם ההוא מילה והוי חובה עליה דבר נש ודי בהערה זאת למבינים

וכתב הגר"א באיגרתו בשם חז"ל כל עמל האדם לפיהו אמרו חכמינו ז"ל (קהלת ו' ד וקהלת רבה שם) שכל מצוותיו ותורותיו של האדם אינו מספיק למה שמוציא מפיו.

הלימוד מזה למעשה. עד כמה חשוב להקפיד על נקיות הלשון.

למעשה פרשת וישב

ונראה דהא דשלוחי מצוה אינן נזוקין היינו דהמצוה לא תגרום להם שום היזק אבל אם הגיע זמנו למות בלא"ה א"כ אדרבה זכות הוא לו שמשבבין מן השמים מיתתו ע"י מצוה דהוי כמוסר נפשו על ק"ה (-כדאי תא בחז"ל (קה"ר ג יח) 'שהמת מן העולם בשעת מצוה מעלה עליו הכתוב קיים כל התורה). ולכן אנשי אלכסנדריא שהגיע זמנם ליענש ולפי שהיו צדיקים סבבו מן השמים שימותו ע"י מצוה דהוי כמוסר נפשם עבור המצוה דשכרו מרובה מאד וכן הענין בשרה וכן בהא דכל כתבי ובוזה יתיישב בכמה דוכתי

והא דפריך בקדושין (ל"ט ב) והא שלוחי מצוה אין ניוקין ולא משני כה"ג, האמת משני דבמקום דשכיח הזיקא אין סומכין ע"ז. עכ"ל כבר כתב כן ר' יוסף ג'יקאטיליה בכללי המצות (ערך שליח עמו קעד) 'שלוחי מצוה אינם ניוקין. ואם באה עת קצו ונפטרו לבית עולמם בעודם הולכים בשליחות מצוה, מה טוב חלקם ומה נעים גורלם שנלקחו בעודם עסוקים בעבודת המלך. ועל הדא גרסינן בפרק כל כתבי הקדש, א"ר יוסי יהא חלקי עם מיתי בדרך מצוה:.

והענף יוסף (שה"ר שם) תירץ בשם היפה מראה (ירושלמי סוכה פ"ה) למה מה שהדליקו נרות חנוכה לא הצילים א. הא אמר בפ"ק דקידושין (ל"ט): דהיכא דשכיח הזיקא לא סומכין אניסא. והכא הזיקא דקביע הוא ולא הוה להו למיסמך אניסא.

ב. ועוד שע"י היותם במצרים נענשו כדלעיל הלכך לא עמדה להם זכות מצוות חנוכה. כישראל

בשלתן כפרו ובשלתן לקו. הראשונה בימי סנחריב, שנאמר (ישעיה לא, א): הוי הירדים מצרים לעזרה, מה כתיב בתריה: ומצרים אדם ולא אל. שנית, בימי יוחנן בן קרח, שנאמר (ירמיה מב, מז): והיתה החרב אשר אתם יראים ממנה וגו'. והשלישית בימי טרכינוס שחיק עצמות, ילדה אשתו בליל תשעה באב והיו כל ישראל אבלים, נשחק הולד בחנכה, אמרו ישראל גדליק או לא גדליק, אמרו גדליק וכל מה דבעי לימטי עלן ימטי, אדליקו, אזלון ואמרון לישנא ביש לאשתו של טרכינוס, אילין יהודאין כד ילידת הוו מתאבלין, וכד מיית ולדא אדליקו בוצינין. שלחה וכתבה לבעלה עד דאת מכבש ברברין, בוא וכבוש אילין יהודאין דמרדו בך. סליק לאילפא וחשב למיתי בעשרה יומין, ואייתיה רוחא בחמשה יומין, אתא ואשכחינון דהוו עסיקין בהדין פסוקא (דברים כח, מט): ישא ה' עליך גוי מרחק מקצה הארץ כאשר ידאה הנשר, אמר להון אנא הוא נשרא דחשיבית למיתי בעשרה יומין ואייתני רוחא בחמשה יומין, הקיפון לגיונותיו והרגן. ואין קונה, למה אין קונה, רב אמר על ידי שלא הקניתם דברי הברית, שאין בכם מי קונה דברי חמשה ספרי תורה, מנין של קונה)

וקשה נהי שהיו חייבין עונש כדאמר בגמרא דעברו על לא תוסיפון לשוב וגו אבל למה גלגלו שימותו דוקא ע"י מצוה שמסרו נפשם ע"ז.

וכן קשה בשבת קי"ח יהי חלקי ממותי בדרך מצוה וקשה הא שלוחי מצוה אינן נזוקין. וקשה לומר דכל הני מקרי שכיח הזיקא.

בפילגש בגבעה שנשענשו על שלא מחו בפסל מיכה (סנהדרין קג:): אע"פ שעכיו היו עסוקים במצווה.

ובנותן טעם להביא בזה את מה שמסופר בספר בסוכות תשבו' אודות הגאון רבי דוד פיינשטיין זצ"ל אביו של הגאון רבי משה זצ"ל שאף באחרית ימיו הקפיד על שינה בסוכה למרות הקור הגדול שהיה ברוסיה במקום בו התגורר בשנתו האחרונה ישן כל ימי החג בסוכה ואף בליל שמיני עצרת שכידוע בחו"ל ישנים בסוכה אף בשמ"ע כדעת הגר"א ומרוב הקור שהיה לקה בדלקת ריאות ולאחר ששה ימים נפטר ובהספדו אמר בנו הגר"מ שלא יעלה במחשבת אדם שהנהגת אביו בשינתו בסוכה באותה לילה היה שלא כדת וכדין שמחמת כן הוא נפטר אלא היות והוא מסר את נפשו תמיד על מצות שינה בסוכה זיכהו ה' שכאשר הגיע עתו ונגזר עליו למות הוא נפטר בזמן קיום מצוה זו

ובנותן טעם יש להביא את מה שמספר היה ר' שלום שבדרון זצ"ל בספרו קול חוצב (עמ' 347-352) בחור צעיר שלמד בישיבה תיכונית, שינה לפתע כיוון החליף דרך, נטל את חפציו ועבר לישיבה קדושה בחדרה. זמן חורף הראשון עבר עליו בהתעלות חדשה, יחד עם שינוי השאיפות, התמדה ורצינות. זמן קיץ גם הוא התחיל יפה מאד, אבל לא הסתיים בחודשי הקיץ החמים הלך הבחור להתרחץ בחוף החרדי ב'גבעת אולגה', נכנס וטבע. רח"ל.

תלמידי הישיבה היו המומים וכואבים. הוריו של הבחור היו שבורים ורצוצים. בנוסף לכך היו יחידים שהרהרו לעצמם: הבחור נכנס ללמוד בישיבה

תיכונית, אח"כ בהסכמת הוריו החליט לעבור לישיבה קדושה, ודוקא כאן נסתלק לבית עולמו בדמי ימיו?!...

ההלואה התנהלה תחת אבל המום וכבד. ככלות השלושים להסתלקותו הובאו לישיבה טובי המספידים - לספוד לבחור ישיבה ולבכותו. המספידים - רבי בצלאל זולטי, ורבי שלום שבדרון, מלבד ראשי הישיבה וקברניטיה. ההורים השכולים הגיעו להיכל הישיבה וישבו לשמוע מספד ובכי על בנם הצעיר.

ראשון המספידים היה הרב זולטי, אחריו ר' שלום שבדרון. שקט השתרר בהיכל. הגיע תורו של ר' שלום. אי, אי, גנח ר' שלום לתוך הרמקול - היתה זו האנחה המפורסמת שהרעידה את השומעים בהספדים של ר' שלום, 'אי אחד, כידוע, היה מספיק לנענע את הלבבות. ר' שלום היה מניף את ידו ובבת אחת זורק אי! לתוך לבבות השומעים. גם הפעם החל ר' שלום באנחות והמשיך בדיבור:

'כבר שמענו את דבריו של הגאון ר' בצלאל זולטי, שביאר את מעלתה של תורה וחשיבות בן תורה וכו' וכו', דבריו היו קולעים למטרה אני אין לי הרבה מה להוסיף על דבריו - אך ברצוני במעמד זה לספר לכם סיפור על יהודי שבימקרה הוא גם חותנו של רבי בצלאל זולטי, ר' ירחמיאל וקסלר המפורסם זצ"ל, שמעו נא עובדה מופלאה:

'הרב וואלק משערי חסד היה שליח של אחת התנועות - למען התישבות בארץ ישראל וכיתת את רגליו ברחבי העולם לעשות נפשות ליישוב ארץ

למעשה פרשת וישב

נטבחו בידי ערביי העיר. ביניהם הבחור יחזקאל ווקסלר... הי"ד.

הרב וואלק, שהמשיך לפעול בענין יישוב ארץ ישראל, הבין דבר אחד שלשיקאגו אסור לו להגיע... לא נעים... הוא הרהר ובצדק: 'מה אגיד למתפללי ביהכ"נ הגדול בשיקאגו, ששלחתי את בנו של ר' ירחמיאל ווקסלר למות בא"י?! לוי אישית לא יחסרו לי מקומות אחרים לדרוש בשבחה של א"י חוץ משיקאגו, אלך למקומות אחרים' הרהר.

עברו ימים, גם שנים הרב וואלק הולך בדרכו ברחוב ראשי בניו-יורק, וממולו צועד הרב ווקסלר, 'שלום עליכם, הרב וואלק!' מכריז ר' ירחמיאל ווקסלר בשמחה: 'איפה נעלמתם? לא רואים אתכם באזור שלנו בשיקאגו, אני כשלעצמי מתעכב כאן באמריקה עוד מספר חודשים עד שאעלה לא"י, אבל חבל שלא תמשיכו במלאכת הקודש באזורינו, בודאי יש עוד אנשים שישתכנעו מדבריכם'.

הרב וואלק התחיל לגמגם לכל הכיוונים, התנצל על שלא בא. אך לא הועילו לו התחמקויותיו, ר' ירחמיאל ווקסלר האיץ בו לדעת את סיבת אי בואו לשיקאגו, עד - שהרב וואלק נאלץ להשיב בבושה ובכאב את התשובה האמיתית: את האמת, אתה מבין בעצמך שאין זה נעים להופיע באותו מקום, ובפרט בבית הכנסת המרכזי, שם דיברתי והצלחתי לשכנע אותך לעלות לארץ ישראל - שם שיכלת את בנך...

ישראל' הרב וואלק ניחון בכישרון דיבור ויראת שמים וניצל את כשרונותיו למטרה זו.

בין נדודיו בשנת תרפ"ט הגיע לשיקאגו. ביום שבת קדש נכנס לבית הכנסת המרכזי ולאחר אישור הגבאים עלה על הבימה והלהיב. כמוצאי שב"ק בשעה מאוחרת ניגש אל הרב וואלק יהודי גביר - הרב ירחמיאל וקסלר - באומרו: 'נאומך שבה את ליבי, ומיד בצאת השבת התחלתי לחשוב על הענין ברצינות, רק שרצוני לראות את המקום מקרוב, בדעתי ליסוע לביקור בארץ ישראל להתחקות אחרי סודות המקום ולראות, האם ישנה שם אפשרות השקעה והצלחה בפרנסה וכו' וכו'. ואז אחליט סופית על צעדי הבאים.

האיש הרב ירחמיאל ווקסלר, חותנו של רבי בצלאל זולטי. אמר ועשה. בתקופת חודשי אדר ניסן תרפ"ט נסע עם כמה מבני משפחתו לא"י.

אחרי חג הפסח תרפ"ט ביקר בעיר חברון וראה שם את ישיבת 'כנסת ישראל' בהדרתה. ואף הוסיף להבחין שבישיבה מסתופפים גם כמה בחורים תושבי אמריקה.

ר' ירחמיאל התרשם עמוקות מהאווירה בין כותלי הישיבה והחליט להשאיר את בנו בן השיש עשרה - יחזקאל וקסלר - בין כותליה, מלבד זאת שב לארה"ב בהחלטה משמחת לחסל עסקיו באחת ההזדמנויות ולעלות לחונן את עפר הארץ.

בי"ח מנ"א תרפ"ט, שבת קודש, פרצו הפרעות - פרעות תרפ"ט, רבים מתושבי העיר ובני הישיבה

למעשה פרשת וישב

וכו' ההספד הסתיים הקהל התפזר לביתו תחת הרושם הכביר של הסיפור שקיבל בתוכו הספד על בחור וקלע למטרה המרכזית שהביכה את הנואמים והשומעים גם יחד

מה הטאו של יוסף שפנה אל שר הטבחים והאופים

וכך גם בעניין גמולות ההשתדלות, שהנה, הטעם שחובת ההשתדלות אינה סותרת את מידת הבטחון - למרות שאמנותנו מיוסדת על הידיעה שהכל תלוי ביד ה', ומוכן מאליו שאין לקב"ה צורך בהשתדלותנו - לפי שהקב"ה הפיץ להנהיג את העולם בדרך הטבע, ולכן קבעה ההלכה שאין סומכים על הנס. לכן, רק מעשים שיש בהם משום הוצאת הישועה של נס, הם שנכנסים לכלל חובת ההשתדלות, אבל מעשים שאינם כאלו, אינם נכנסים לכלל חובת ההשתדלות, וממילא הם גם אסורים!.

על פי יסודות אלו מבאר החזון איש (אמונה ובטחון עמ' ס) את הפנס שהיה בבקשתו של משר המשקים שיוזכרו לו טובה לפני פרעה. כי אף שהשתדלות אינה את מידת הבטחון, אך במה דברים אמורים, בהשתדלות שעל פי הדרך תועלתה קרובה, כי באופן כזה ההשתדלות מוציאה את הישועה מגדר נס. אך השתדלות שעל פי דרך הטבע אינה קרובה להועיל, מקבלת אופי וזו סתירה גמורה מעשה הנובע מתוך יאוש, כטובע הנאחז בקש, אמיתי בבורא יתברך.

והנה, אף שבדאי שבטחנו של יוסף היה על הקב"ה בלבד, והפנייה המשקים הייתה מבחינתו מעשה של השתדלות, מכל מקום היה בה גם, כי על פי תכונתם של אנשים מסוגו של שר המשקים, רחוקה ההסתברות שיוזכר למלאות את בקשת יוסף להזכירו לטובה אצל פרעה, ולכן אין לבטוח עשות השתדלות שכזאת, שמתאימה כאמור, רק למי שפועל מתוך יאוש, ונמצא, ואומר החזון איש שיוסף לא נענש על גריעותא במידת בטחונו, אלא על מעשה ההשתדלות שעל פי קבלת חז"ל, לא היה לו מקום על פי הבטחון. (לעבדך באמת עמי קנה)

עמדו השניים דוממים זה מול זה ברחובה של עיר כשמאות בני אדם חולפים על פניהם מכל הכיוונים, מכונניות צופרות, אוטובוסים פולטים עשן סמיך, ור' ירחמיאל עומד ממול הרב וואלק, לפתע פשט ר' ירחמיאל את שתי ידיו כלפי פניו הרציניות של הרב וואלק הישיש ואמר: 'הרב וואלק, איר קענט זאך נישט פארשטעלן - אינג יכול לתאר איזו הכרת הטוב יש לי כלפיך...'

הרב וואלק הביט עליו בהשתוממות אינו מבין את כוונתו, אך ר' ירחמיאל לא הותיר זמן למחשבות, ומיד המשיך בהתלהבות: היה לי בן - יעקב יחזקאל, נגזר עליו משמים, שלא יחיה יותר משש עשרה שנה, אילולא הייתי עולה לארץ ישראל, ודאי היה מת כאן בארץ העמים, בני יעקב יחזקאל יכול היה להסתובב כאן בניו-יורק ולהיהרג כמו ילד אמריקאי בתאונת דרכים או מחלה אחרת רח"ל, עתה שזיכני השם דרכך - להביאו לארץ ישראל ולהכניסו לישיבה קדושה, להפכו לבן תורה ולבסוף עוד זכה למות על קידוש ה' הגדול והנורא, כמה אני חייב לך הכרת טובה על זה...'

עיני שניהם נצצו מדמעות בטבורה של עיר, ורבי ירחמיאל סיים: 'האם לקחת לי ילד? לא! הלא נתת לי ילד - בחור ישיבה, הצלת את בני'.

סיפור זה, המשיך ר' שלום וסלסל בקול בוכים: 'עובדה זו שמעתי מפי הרב וואלק בעצמו. רבות! הבה נתבונן! כך הסתכל בעה"ב, גביר מלפני עשרות שנים...'

למעשה פרשת וישב

רואים עד כמה העכו"ם הם כפויי טובה למרות שיוסף הצדיק עשה להם כל כך הרבה טובות הם בוודאות ישכחו ואתו עד שאפי' השתדלות זה לא נחשב ותימה! הרי טבעו של עולם שישתדל אדם ויעשה כל שביכולתו כדי להשתחרר מבית האסורים, ומדוע נתבע ע"כ יוסף? וכך אמרו חז"ל: "יכול יישב אדם בטל? ת"ל: וברכתך בכל אשר תעשה", ומכאן

למדו שצריך האדם להשתדל כפי כוחו במעשים מסתברים ולא לסמוך על הגם, ומה יותר מסתבר מלבקש משר המשקים שידבר עליו עם המלך?
ומתוך הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל בספרו 'אמרי שפר' עה"ת, שחובת ההשתדלות בדרך הטבע והאיסור לסמוך על הגם הם רק באותה שעה בה הוא נצרך לישועה. אבל אם עדיין אינו צריך לדבר ורק לאחר זמן יצטרך לו, אזי מי שהוא בעל אמונה חזקה לא ישתדל אף בדרך הטבע אלא ישים מבטחו בקב"ה, שברצונו אף ישרד מערכות הטבע כדי להושיעו וברצונו יברא יש מאין וימציא לו צרכו; וכמבאר בדברי חז"ל, שמי שיש לו מזונות היום ואומר "אשתדל על מזונות של מחר" הרי הוא מקטני אמונה.

זה היה חטאו של יוסף, שהרי ע"פ פירושו ייצא שר המשקים מן הכלא רק בעוד שלושה ימים, ואם כן לא היה לו לבקש ממנו שישתדל אצל פרעה רק ביום האחרון רגע לפני שהוא יוצא מכלאו ושוב לא יפגשו. וכיון שהקדים ביומיים ומיד עם פתרון החלום ביקש משר המשקים שיפעל אצל פרעה שיוציאו מן הכלא, אף שבקשה בעת הזאת - כאשר יוסף הצדיק מיטיב עמו ופותר לו את חלמו לטובה, בוודאי תועיל יותר מבקשה במועד מאוחר יותר, מ"מ היה עליו לבטוח בקב"ה עד הרגע האחרון שיהפוך את הטבע ויוציאו מבית האסורים בדרך אחרת. וע"כ הוסיפו לו עוד שנתיים ימים בבית האסורים, יום לשנה, יום לשנה.

והדברים מבהילים, שהרי באמת בתום אותן שנתיים ימים שנוספו

לו בגלל הקדמת השתדלותו יצא יוסף מבית האסורים. אם כן, מתברר שאלמלא היה מבקש יוסף משר המשקים לדבר לפני פרעה היה יוצא מיד באותו יום גם בלי בקשת שר המשקים, כי מלכתחילה נגזר עליו מן השמים רק עשר שנים והשתדלותו המוקדמת ופנייתו אל רהבים ושטי כוב אחרו את ישועתו ...

ותרד בת פרעה לרחץ על היאר וכו' ותרא את התבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה ב, ה) (בגמרא) מגילה יג, א) "ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד אמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בעבודה זרה דכתיב ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה". וברש"י, (ראה סוטה יב, ב) שירדה לטבול לשם גירות. בספר שר לתורה הביא לבאר את דברי חז"ל מנין הוציאו שנתגיירה, ע"פ מעשה שהיה עם הרב מבריסק:

הרב מבריסק זצ"ל, בעלייתו ארצה נסע באוניה, ועקב הקפדתו הרבה בענייני כשרות, הוא לא אכל מאום. רב החובל ראה שאינם אוכלים, ודאג להם: "אני אביא לכם סיר חדש עם תפוז"א".
הרב מבריסק תמה ושאל את ילדיו: "מה רוצה מאתנו הגוי הזה? הלא הלכה היא ש"עשו שונא ליעקב", ולא יכול להיות שהוא דואג לנו סתם! מה הוא באמת רוצה?" כשחזר רב החובל, שמע את הרב שואל את את השאלה הזאת!

פנה אליו רב החובל ואמר לו "אני יהודי!" והכל הסתדר ...
וזהו מה שהכריח את חז"ל לומר שבת פרעה התגיירה. אחרת בשביל מה היא הלכה להציל יהודי? על כרחך שהיא התגיירה.
(עלי ורדים זו עוד סיבה שלא היה לו לסמוך על שר המקים שכולם שנוא

אותם כי הם יהודים

רק אחרי ארבעים שנה נתברר כי הצרות גרמו לישועה

ומספר שם שתוך כדי ההפגזה הבחין צוות הצוללת בחפצים מוזרים שהושלכו מהספינה. מיד ניתנה פקודה לצאת ולאסוף את החפצים שהיו באמת מוזרות הנוסעים. תוך כדי בדיקת תכולת המזוודות נמצאו בהן מכתבים הכתובים בגרמנית. מכאן הסיקו מפקדי הצוללת שהאניה המופגזת מובילה שבויים גרמניים וחדלו מלהתקיפה. הפכת מספדי - למחול לי. (ילקוט לקח טוב פרקי אמונה ונחמה עמו' לה)

מעשה שמובא בספר נוטריי אמן (ח"א עמ' קעט) השגחה פרטית יהודי ממאנסי פליט שואה מספר: הייתי בן עשר כשנכנסו הגרמנים ולקחו את אבי ואמי ושאר משפחתי. נותרתי בדרך נס לבדי, עם אחותי בת הארבע. כוחות עילאיים נסכו בי משמים, בשעה זו ואחזה בי בגרות ואחריות להיות נצר למשפחתי, כשאחריות השמירה על אחותי עלי. לכל מקום שהלכתי אף בתוך הבית, לקחתיה עמי, לא עזבתיה רגע.

פעם אחת הוצרכתי להתפלל מנחה, כיון שהיא ישנה על מטתה שינה עמוקה, החלטתי להחפז לתפלת מנחה על מנת לחזור תיכף עוד קודם שתתעורר. אולם כאשר חזרתי נדהמתי לגלות שהילדה לא נמצאת, שאלתי עובר ושב ונענית בתשובה הנוראה שאיש הס. ס. לקחה.

אחז בי טירוף דעת, וללא שום הסבר הגיוני, לחמתי להצלתה בעוצמה ובכוחות נפש אדירים. ללא שום מחשבה בגודל הסכנה אליה אני נכנס. רצתי כמשוגע למשרדי הריכוז (נגד כל הגיון כי הלוא אני עצמי אלקח). ושאתי, היכן אחותי? הביאו לי אותה!

סיפור מפי אחד הניצולים קבוצת נערים נשלחה, לרגל רדיפות הנאצים ימ"ש, מגרמניה לאנגליה. כאשר פרצה מלחמת העולם השנייה הוגלו לאוסטרליה כל בני הקבוצה עם עוד אלפי נתינים גרמניים. משום שהאנגלים החשיבו אותם לנתיני ארץ אויב וחשדום למרגלים. את הדרך לאוסטרליה עשו אלפי הגולים בספינה קטנה וישנה, כאשר הדוחק והצפיפות יצרו תנאי קיום קשים ביותר. צרה נוספת שהצטרפה למסע התלאות - האנגלים העלו על אניה זו גם עבריינים אשר עונש המאסר שלהם הומר בתפקידי שמירה באניה. פושעים אלה היו מתגנבים בחשאי ומחטטים במזוודות הנוסעים. כל חפץ בעל ערך היו שודדים, ואת הנותר זרקו לים כדי לטשטש את העקבות. בוקר אחד גילתה צוללת גרמנית את הספינה האנגלית, ואנשיה החלו לירות לעברה פגזי טורפדו. הפגז הראשון החטיא את המטרה. השני כבר היה מטווח היטב ועשה את דרכו הישר אל מדהף הספינה. לפתע הרים גל גדול מאד את הספינה ובחסדי ה' יתברך חמק עבר לו הפגז מתחתיה מבלי לפגוע בה. את רחשי לבם שלנוסעי הספינה שצפו במתרחש ניתן לבטא ב'גילו ברעדה': גילה - על הנס שנעשה להם, ורעדה - מפני הבאות. אך למרבה הפלא נפסק הירי והצוללת הסתלקה מהמקום. לאחר ארבעים שנה התפרסמו בעתון גרמני זכרונות של מפקד הצוללת הגרמנית ושם הוא מספר על הפלא שהפגז השני לא פגע. ומוסיף

למעשה פרשת וישב

למולי יצאו חיילים עם רובים דרוכים, והם צעקו: ברח מכאן יהודי מזוהם לפני ש... אך לא הרפיתי. לשמע צעקותי יצא המפקד ממושדו, כששמע מה רצוני פנה אלי בשאגות, כמו שבכף ידך אין סיכוי שיצמח שיער, כך אין סיכוי שהיא תוחזר לך, מהר ברח מכאן לפני ש... לשמע זאת, חשפתי את כף ידי מול עיניו, והנה ראו עליה שערות. המפקד נדהם ואמר, אתם יהודים מכשפים, קח אותה ותסתלק מכאן, והוציאה אלי, וב"ה נצלנו.

ומהיכן צמחו השערות? אני מאמין שכל דברינו ומקרינו הכל נסים אין בהם טבע ומקרה: ומעשה שהיה כך היה, מספר הלה: בהיותי קטן נכזיתי בצורה נוראה בכף ידי, באופן שהצריך השתלת עור חדש, לצורך כך חתכו לי עור באחת מרגלי ממקום שעיר ושתלוה במקום הכויה, ההשתלה לא זו בלבד שהצליחה, אלא אף הצמיחה שיער, לאמי הי"ד - היתה בשעתו עגמת נפש גדולה מכך, אך היא האמינה בתמימות כי גם זו לטובה, והנה לאחר זמן, היה זה פתח הצלה להשרדות נצר ממשפחתי ה' ינקום דמם.

הגרר"ק שליט"א סיפר מעשה נורא בנובהרדוק היה בחור שפשוט במקום לצמוח לגובה צמח לרוחב הוא היה הולך ומשמין לרוחב כל הזמן הגיעו מכל העולם רופאים לראות אותו אף אחד לא ידע מה להגיד כל

הבחורים בשייבה היו הולכים להסתכל עליו עד כדי כך שאחרי איזה זמן הוא כל כך השמין שהוא לא יכול לעמוד ולשבת רק שכב במיטה כל היום הוא היה במצב פשוט נורא בפורים כל שנה היו אוספים כסף

עבור הבחור הנ"ל שיהי לו לרפואה ולהוצאות הרבות שהיו לו אבא זצ"ל הסטייפלער הכיר אותו ואח"כ עלינו לארץ וכבר לא שמענו ממנו שום דבר אבל אחרי שהגענו פה עוד היו אוספים בא"י כסף עבורו עד שיום אחד בא מיישהו לאבא וסיפר לו מה עלה בגורל הבחור ההוא שאח"כ היה מלחמה וכל הבחורים של אותה תקופה נהרגו ע"י הגרמנים חוץ מאחד הבחור השמן ההוא לגרמנים ימ"ש לא היה מה לעשות אתו אז השאירו אותו שם שיחיה אח"כ נגמרה המלחמה ובנס נתרפא לגמרי עלה לארץ התחתן עם אשה נולדו לו ילדים והוא חי בכפר סבא אבא שמע את זה הוא לא האמין הוא אמר שזה נס גלוי! הגרר"ק שליט"א כל כך התרגש מסיפור זה וחזר ואמר זה היה נס אני זוכר שדיברו שהוא כל כך שמן אספו לו כסף כולם באו להסתכל עליו והנה רק הוא נשאר לחיות לפעמים הקב"ה עושה לאדם מום כדי להצילו. (בדידי הוי עובדא עמי קסב)

כתב הרב דינר בגליון דברי שיר וישב תשפ"א

גם את ההשתדלות שאנחנו עושים הקב"ה עושה לברו זאת

"ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו" (מ' - כ"ג).

כותב רש"י (בד"ה וישכחהו), מפני שתלה בו יוסף בטחונו לזכרו, הוזקק להיות אסור עוד שתי שנים, שנאמר (תהלים מ' - ה') "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים". ויש מקום לשאול, הרי

את החבילה שלו על הגמל, וכך יוצא שאינו חייב לשלם לערבי על הטובה הזאת. ומוזה אנו מבינים שאנו צריכים להשליך את כל המשא על ה', והקב"ה לבדו יעשה הכל.

מספרים, אחד איחל לשני 'ה' יעזור לך'. החבר הגיב לו 'ה' לא עוזר לי'. היה נשמע לו מאוד תמוה ושאל אותו "איך ה' לא עוזר לך? הרי כל מה שיש לך זה ממנו, איך אתה אומר שה' לא עוזר לך?!?", החבר אמר "כנראה שלא הבנת נכון, ה' לא רק עוזר לי, ה' עושה את הכל עבורי"!

כוחו של יוסף שלא נתלה בתירוצים

פרשת משיעורי הרב אליהו דיסקין שליט"א וישב 40 אוסף גיליונות | נחל אליהו

"ויוסף הורד מצרימה" (לט, א) עמידת יוסף בנסיונות הרבים במצרים, ובמיוחד בנסיון אשת פוטיפר, נושאת בכנפיה מוסר השכל עצום שתועלתו מרובה מאד.

יש יצר מיוחד המספק לאדם תירוץ בן מלה אחת, שבעזרתו אפשר לתת אמתלה והסבר לכל חטא או כישלון ולהימנע מעלייה וממאמץ בעבודת ה'. מלת המפתח הזו היא: "אילו", ובאמצעותה נתלה האדם במציאות שאינה קיימת ואומר אילו היה המצב שונה הייתי מתנהג אחרת. אילו הייתי מסודר בפרנסה, אילו היו לי כשרונות מעולים, אילו הייתי נולד בבית אחר או לומד במקום אחר ועם מישהו אחר. כל אלה

כשיעקב אבינו נלחם נגד עשיו הוא גם עשה השתדלות, דורון תפילה ומלחמה, אם מותר השתדלות אז מה הטענה על יוסף הצדיק? תירץ רבי שלמה קלוגר זצ"ל בספר אמרי שפר, שיש הבדל גדול, יעקב שמע שעשיו כבר בדרך אליו, אם עשיו כבר קרוב אליו עליו להכין את עצמו, ואילו אצל יוסף היה צריך לצאת עוד שלשה ימים, א"כ זה לא נוגע לעכשיו, אז למה עשה השתדלות באותה העת?! היה לו עוד שלשה ימים! במדרגה של יוסף היה עליו לחשוב שהישועה תבוא מהקב"ה!

כעין זה מבואר בגמ' ראש השנה (דף כ"ו ע"ב), לא ידעו חכמים מה פירוש הכתוב (תהלים נ"ה - כ"ג) "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך", שלא ידעו מה פירוש "יהבך", אמר רבה בר בר חנה: יום אחד הלכתי עם ערבי אחד, הייתי נושא משא ואמר לי אותו ערבי: טול את יהבך והניחו על גמלי, ומכאן מבינים ש"יהב" פירושו משא.

ומסביר הגאון על הפסוק במשלי (ג' - ה') "בטח אל ה' בכל לבך ואל יביתך אל תשען", שהפשט בגמ' קצת תמוה, וכי לא ידעו מה ההסבר ב"יהב"? אלא הפשט הוא שחכמים לא ידעו מה הגדר של "השלך על ה'", האם צריך קצת השתדלות, ובהשתדלות שעושים אנו סומכים שהקב"ה יעשה את כל השאר, או שגם הקצת ההשתדלות שעושים זה גם חלק ממה שהקב"ה עושה. וע"ז רבה בר בר חנה הביא ראיה מהערבי, שרבה היה צריך עזרה מהערבי והוא לא ביקש דבר ממנו, אלא הערבי ביקש מעצמו שיניח

למעשה פרשת וישב

וביראה אשר היתה אמורה להיות מנת חלקו של יוסף אילו היה נשאר בבית אביו, היתה כאין וכאפס לעומת מה שהוא תרם לכלל ישראל לדורותיו, על ידי מצבו במצרים! ואפשר לומר שזה נכלל בדברי יוסף "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם" (בראשית מה).

מהי אותה תרומה אדירה של יוסף? על זאת למדנו מדברי רש"י (במדבר כו, ה): "לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתייחסין על שבטיהם, סבורים הן שלא שלטו המצריים באמותיהם? אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם! לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה" [החנוכי", למשל], לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. וזהו שמפורש על ידי דוד: "שבטי י"ה עדות לישראל" ~ השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם".

כאשר מתבוננים בדבר מגלים שאכן זהו נס גדול ביותר. במשך מאה ושש עשרה שנים היו בני ישראל עבדים, ומתוכם שמונים ושש שנים של עבודת פרך. וזה היה במצרים שהיתה אז מקום טומאה, והם היו שם עבדים. עבד הוא "אבק אדם", אשר אפשר לעשות עמו מה שרוצים, ובכל זאת לא פגעו המצרים בשום אשה יהודיה. אחת היתה שפירסמה הכתוב, וזוהי שלומית בת דברי, אך מלבדה היו כולן כשרות! הרי זה נס עצום וגדול יותר מקריעת ים סוף. נס קריעת ים סוף היה רק בלילה אחד, אך נס זה חזר ונשנה יום יום, שעה שעה, במשך מאה ושש עשרה שנים, אצל ששים ריבוא בני אדם!

הינם דמיונות שהיצר הרע מפתח באדם, כדי להשקיט את מצפונו.

הבה נתבונן בתלאות שעברו על יוסף במצרים, ונראה שהיה בידו, לכאורה, ה"אילו" הגדול והמוצדק ביותר: המעבר החד והפתאומי שהיה לו בהיותו בן שבע עשרה. עד אז הוא גדל בשיא החממה הרוחנית, הבית הגדול שבו גדל וקיבל מאביו את כל התורה שלמד בבית שם ועבר. הוא עוד זכה לראות את יצחק, ובהיותו בר חכים יכול להיות גאון הגאונים. וברגע אחד הכל השתנה, הוא נמכר למקום טומאה, כשפים, עבודה זרה ועריות. הוא הגיע למצב שהתנאים בו היו האימים ביותר. לברדו, בלי אבא, אחים, יהודים למנין, בלי בית כנסת ללא חברותא וללא שבת. בניתוק ובידוד כזה הוא חי במשך עשרים ושתים שנה! חלקן הוא בילה כעבד שזוהו מצב של שיפלות נוראה [מצד המשתעבדים בן], ובכלל זה שתים עשרה שנה בבית הסוהר.

אנו במקומו לא היינו חדלים מלומר "אילו". "אילו", דהיינו: אילו נשארתי בבית, אז... ומכח זה היינו מוצאים סיבות אין ספור לפטור את עצמנו מכל החיובים. והיצר הרע היה מוסיף ואומר: אם בלאו הכי אתה פטור, לפחות תינהג מהעולם הזה. ומכח זה היינו מתחברים למצרים ולומדים ממעשיהם. לא כך נהג יוסף, חז"ל מעידים עליו: "להודיעך צדקותו של יוסף, הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועמד בצדקו" (רש"י, שמות א, ה). יתירה מזו ~ לימים התברר שהעלייה בתורה

מכל זה אנו למדים שהובת האדם בעולמו, היא לעבוד את ה' במקום ובמצב שבו הוא נמצא. בזה הוא נבחן, וזהו השער אשר דרכו עליו לעבור וממנו יגיע אל שלימותו. יש בזה תביעה וגם עידוד, תביעה לעבודת ה' בכל מצב, ועידוד שדווקא מה"אפילה" עתיד לבקוע אור גדול. בוא וראה עד היכן הדברים מגיעים- הנביא אומר על ימות המשיח (יואל, ג): "והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר, וניבאו בניכם ובנותיכם" וגו'. הדברים מופלאים! כיצד ייתכן שדווקא דור אחרון, דורו של משיח, דור שפל כמו הדור שלנו, דווקא הוא יזכה לדרגות מופלאות כאלו שהבנים והבנות יזכו לדרגת נבואה, שלא זכו לה התנאים קדושי עליון!! לאור דברינו יש לומר שדווקא כאשר יש קשיים, כיון שהחושך גדול, לכן כאשר מתגברים עליהם זוכים לאור הגדול של "אשפוך את רוחי על כל בשר".

על מה גער הרב מקוממיות בבנו

כאמור, הימים ימי ילדותי, ואנחנו מצויים עדיין בתקופת המאפייה הישנה. בימים ההם שהכל עבד ידני, עירוב חומרי הגלם, הלישה, הקיטוף והאפיה, מנהל האפייה הגיע פעם בשבוע לבית אבא כדי לברר איתו את ההלכה. הוא הגיש בפניו הצעות וספיקות שהתעוררו, והרבה שאלות כשרות בחומרי הגלם. מנהל האפייה לא התגורר בקוממיות, מי שהתגוררו בקוממיות גרו המנהלים האדמיניסטרטיביים. הוא הגיע עם רכב מדגם "ווילס", הרכב המשוכלל ביותר

מי גרם לכל זה? מובא בחז"ל שכל זה אירע מכח עמידת יוסף בנסיונות הקשים שהעמידה בפניו אשת פוטיפר, יום יום. היא ניסתה לפתותו בכל הדרכים האפשריות, ובעמידתו האיתנה כצור החלמיש סלל יוסף את הדרך והניח את היסוד לקדושת ישראל. אם כן, יוצא שאמנם, במבט שטחי נראה לנו שאילו היה נשאר בבית אביו, היה בוודאי עולה ומתעלה למדרגות נישאות, אבל האמת האמתית שאז, היינו מפסידים את הנחת יסוד קדושת עמ"י. ומי יודע אם ישראל לא היו נטמעים במצרים, ולא היינו זוכים להתהוות כלל ישראל! זוהי דוגמא מופלאה ל"רבות מחשבות בלב איש"- המחשבה הפשוטה של בני אדם הסבורים שיוסף הפסיד הפסד גדול ועצום בירידתו למצרים; "ועצת ד' היא תקום"- הקב"ה ייעד לו בתוך החושך הזה תפקיד גדול הרבה יותר, תפקיד של בניית כלל ישראל! כל הדרגות שהיה מתעלה בבית יעקב אבינו, הן כאין וכאפס לעומת התפקיד שיועד לו ממרום בתוך החושך והאפילה של טומאת מצרים.

כמו כן ידועים הדברים שאמר הגר"י מסלנט לתלמידו הגר"נ אמסטרדם, אשר התאונן לפניו ואמר: "אילו היה לי ראשו של ה"שאגת אריה", ליבו של ה"יסוד ושורש העבודה" ומידותיו של רבינו אז הייתי יכול להיות עובד ה' אמיתי". השיב לו הגר"ס ואמר: "נפתלי, בראש שלך, ובלב שלך, ובמידות שלך, תוכל גם כן להיות עובד ה' גדול" ("עלי שור" ח"ב, עמ' תקמח.).

למעשה פרשת וישב

באותם ימים... הוא עצמו לא היה הנהג, אלא בנו שהיה ירא שמים בן 25 שנה.

בזמן שאביו ישב בחדרו של אבא, הבן ישב המתין בחוץ בחוסר מעש. הם הגיעו הרבה בשעות הצהריים, בעת הפסקת הלימודים בחיידר.

הייתי אז ילד בן עשר בערך, ונראיתי קצת גבוה מכפי גילי. חזרתי הביתה, לאכול משהו ולשחק, לפעמים נכנסתי ל"בית-דין שטוב" - להטות אוזן ללימודו של אבא, או לדיני תורה שהתנהלו.

מתוך חוסר המעש, הבן הציע לי לעלות על הרכב ולעשות קצת סיבובים באזור קוממיות. לא ראיתי בכך שום דבר לא טוב, לא היו לו שום בעיות באידישקייט חלילה, הוא אברך משלנו, והסכמתי.

ומאז זה הפך לדבר שבשגרה, כל אימת שמ נהל האפייה במאפיית הלחם הגיע לאבא בשעות הצהריים, עליתי לרכב ונסענו יחד לטייל באזור.

פעם אחת הציע לי ללמדני נהיגה.

וכך התחלתי, הילד בן העשר שנראה אולי גדול מכפי גילו, ללמוד כיצד נוהגים. תוך כמה שבועות תפסתי את הכל, ידעתי איך מעבירים מהלכים ואיך מרימים את הקלאץ, שזה דבר לא פשוט בכלל, בוודאי לא לילד צעיר כמוני, ותוך חודשיים וחצי כבר ידעתי לנהוג ברכב המשוכלל כזקן ורגיל... אחת לשבוע או שבועיים טיילתי אתו בכבישים פנימיים שבאזור קוממיות.

ראיתי את מנהל התלמוד תורה הולך מולי. מה שהייתי אמור לעשות זה להחליף את מקום הנהג עם האברך בנו של מנהל האפייה, אבל משום מה, הייתי כל כך בטוח ביכולת הנהיגה, ובלי לחשוב הרבה כאשר התקרבותי אליו עם המכונית, נעצר תי, פתחתי את החלון ואחריו את הדלת והצעתי טרמפ למנהל הת"ת, לא פחות ולא יותר.

המנהל היה המום, הילד בן העשר, בנו של הרב, נוהג במכונית כזקן ורגיל ועוד מזמין אותו לעלות על המכונית. מרוב תדהמה, טרק את הדלת עד שכל המכונית הזדעזעה מעוצמת הטריקה.

באותו רגע נפלה בי ההבנה, שבעצם אני עוסק כאן במעשה מסוכן מאין כמוהו. התמלאתי בחרטה כרימון, ועם הרבה בושה. והבנתי מיד כי המצב חמור ורציני מאוד, ואקבל בוודאי עונש חמור שאין כדוגמתו.

רצתי לחיידר, ובאותו יום השתדלתי ללמוד הכי טוב שאפשר, וכשהגעתי בערב לתפילת מנחה בבית

למעשה פרשת וישב

במסגרת ביקורו של מרן הגר"מ פיינשטיין בא"י הגיע לבקר את אבא בקוממיות, יחד עם צירים מהכנסיה הגדולה.

הביאו אותנו גם לתלמוד תורה שיבחנו את התלמידים. המבחן הצליח באופן יוצא מן הכלל, למדתי בכיתה גבוהה מכפי גילי, ידעתי את הנלמד מצוין ועברתי את המבחן בצורה מוצלחת ביותר בס"ד.

באותו ערב חזרתי הביתה בהרגשה עילאית של ממש. זרחתי כולי מרוב אושר מהצלחתי במבחן.

לא ידעתי מה מצפה לי ב"בית דין שטוב", ולכן אחרי ארוחת ערב נכנסתי לשם כהרגלי, כדי לשמוע משהו. שלא כהרגלו קרא לי אבא, והפעם בסבר פניו חמור. לא ראיתיו מעולם בסבר פנים כזה, ואז אמר בתקיפות משולבת באהבה ורוך. תחילה פתח במחמאה: "מאוד נהנית ממך, הסבת לי נחת, ידעת טוב, אני מאוד נהנית, גם רבי משה פיינשטיין מאוד נהנה מידיעותך".

ואז הוסיף: "אני רוצה להעיר לך הערה חזקה!"
"במהלך המבחן שאלו שאלה את אחד החב דים שלך, והוא התבלבל מעט בתשובתו ולא ידע לענות טוב על השאלה (השייב תשובה מבולבלת), וראיתי בזווית של הפה שלך רבע חיוך כזה.

"שתדע לך שאתה ילד טוב, אין לך מידות מגוננות, אבל החיוך הקטן הזה, זה התחלה של מידה מגונה.

"לתת חיוך, אפילו שזה רק רבע חיוך, כשחבר נכשל במבחן, זה לא טוב. וצריך מאוד להזהר שלא

הכנסת חשתי היטב שקוממיות כבר מזועזעת ת"ק פרסה על ת"ק פרסה -- סביב המ עשה הנואל. ההונגרים, התלחשו מאחורי ואמרו עלי: "דע בורדי" – שובב באידיש הונגרית, ואילו הפולנים רגשו ורעשו סביבי, "לובוס" כינו אותי, התרגום הפולני למונח: ילד שובב חסר גבולות.

חששתי שכשאחזור הביתה ממתין לי העונש הגדול. מידי לילה כשהייתי חוזר הביתה ואוכל ארוחת ערב, הייתי נכנס לאבא לבית דין שטוב, אך מובן מאליי שבאותו לילה לא העזתי אפילו לחשוב על הרעיון. אכלתי משהו, התקלחתי ורציתי מיד לרוץ לישון.

תוך כדי שאני הולך לישון, שמעתי את אבא קורא: "ישראל יצחק, ישראל יצחק, קום אריין!", נכנסתי ל"בית דין שטוב", ואז נשמע קולו של אבא בניחותא (באידיש): "ישראל יצחק, אתה מבין שעשית מעשה שובב, אתה מבין כי עשית מעשה שיוכל להביא לידי פיקוח נפשות ממש! האם אתה יכול לקבל על עצמך שלא תעשה יותר כאלו דברים ? תחשוב טוב, אתה מסכים שזה היה מעשה שובבות ? אתה מסכים שלא היה לך לעשות כאלו דברים ? אתה מבין שאלו מעשים הנכנסים לגדר של סכנת נפשות? האם אתה מקבל שיותר לא תעשה כאלו דברים ? שלוש פעמים חזר על העניין. מובן מאליי שקיבלתי על עצמי לא לעשות מעשים שכאלו, ואז אמר לי: איגוטע נאכט, גיי שלאפן = לילה טוב, לך לישון.

עברה תקופה, ימי הכנסיה הגדולה של אגודת ישראל. גדולי ישראל התקבצו מכל קצוות תבל,

הקשור למידות, אלו דברים שהם מידה בנפש האדם! ומידה בנפש, נשארתי. וזו התחלה לא טובה, שעלולה להתפתח אחר כך למידות רעות ממש!

לכן כאשר רואים אפילו התחלה של התחלה של מידות רעות, יש לטפל בכך מיד ולעקור אותו מהשורש. אם לא יעקרו את המידה, היא תישאר, תגדל ותפתח ח"ו. לכן נוספת בחומרה רבה על רבע החיך, כדי שתישאר כמעלותיך זך ונקי במידות טובות בנפש היהודי.

סיפרתי את הדברים בהזדמנויות שונות, וב"ה, הסיפור מהווה אבן יסוד לרבנים המחנכים, להורים ולמורים. (מוסף חוה"מ סוכות תשפ"ב של יתד נאמן הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף p0583271323@gmail.com)

ש. ה. הנמען הוא הש. ה. שלו

סיפור מופלא, שקרה אצלו לפני כ-9 שנים. לבנין שהוא גר הגיע מכתב, ושם הנמען היה כתוב באנגלית, וגם הוא בתחילה לא חשב להסתכל על זה, מה זה מעניין אותו, ובפרט מכתב באנגלית, אבל אחרי כן הוא החליט, אני בודק ורוצה לעשות בזה מצות "השבת אבידה", ולהחזירה לתיבת דואר של הנמען. הוא פענח את שם הנמען, שהיה גר בבנין שלו, ורק בכניסה אחרת, ולקח את המכתב והלך לשם, ומצא את התיבת דואר של השכן, ודלת התיבת דואר היתה פתוחה ולא נעולה, ושם את המעטפה של השכן בתיבתו מלמעלה, וזה דחף מכתב שהיה מונח בתיבה, והמכתב נפל לארץ,

יתפתחו מכך בעתיד מידות מגונות! שלא תגיע למצב שתוכל ליהנות ח"ו מחסרונו של חברך! שחבר נמצא במצב לא נעים, במצב מועקה ולחץ. אסור ולא שייך לתת אפילו רבע חיך".

את דבריו סיים באזהרה חמורה: "תקבל על עצמך לעקור מן השורש את ההתחלה של המידה המגונה, וכשחבר נמצא בצער תשתתף בצער".

פלא. כאשר הרעשתי את קוממיות כולה במעשה השובבות, ביקש ממני אבא רק להבין שמדובר במעשה שובבות והסתפק בקבלה לע תיד, ואילו על הרבע חיך בזווית הפה, שאף אחד לא שם לב לכך זולת אבא, וגם אני לא העליתי על קצה דעתי שיש כאן איזה התנהגות לא ראויה, קיבלתי אזהרה חמורה כזאת כמוה לא קיבלתי מעודי.

אחרי כמה שנים, כשכבר הייתי בחור בן חמש עשרה, שאלתי את אבא: "כשעשיתי מעשה חמור שכל קוממיות רעשה ממנו, לא ננפתני בחו מרה, רק קיבלתי הסבר שזה מעשה שובב, אבל על רבע החיך ההוא ננפתני בחומרה רבה כל כך, מה הפשט בזה?".

הסביר לי אבא במתק לשונו: מה שקרה עם המי כונית, היה מעשה ישובבות - איילדקייט! שובבות זו לא מידה בנפשי, ידעתי כי אתה מספיק בר דעת, שאם תבין שזה מעשה שובב וכרוך בפיקוח נפש, ותקבל על עצמך לעתיד, תעמוד בכך, ולא תחזור על מעשים כאלו. שובבות אינה דבר שנשאר, אלא דבר חולף ועובר, מה שאין כן החיך הקטן ההוא וכל

למעשה פרשת וישב

הוא סבר לזרוק את הנותר, והיות שנשאר להם הרבה כל שבוע, החליטו שלפחות ייהנו מזה בחורי הישיבה. ברם, החמין של יום ראשון, אינו כחמין של השבת. אין בו את אותו הטעם הטוב הסגולי והמשובח וחסר בו את תבלין השבת.

ולמעשה בחורים משכו ידיהם מהחמין וכך נותר לו הסיר ללא דורשים. בחור אחד בישיבה, שהיה קצת עז פנים, לא מצא חן בעיניו כל הסיפור הזה, שהאיש מתעקש מדי שבוע להביא את סיר שיירי החמין שלהם דווקא לישיבה. "מה זה כאן מקום איסוף לשיירי אוכל?" חשב לעצמו "וכי אין האיש הזה רואה בעיניו, שאף אחד כמעט לא מעוניין בשיירים שלהם?". לצערו, הוא לא ידע את הסוד שהינם חשוכי בנים ורוצים מאוד לכבד אחרים מתבשיליהם! וכשראה, שהאיש מתעקש להביא את התבשיל, שבוע אחר שבוע, אף שרואה בעינו שהכל נשאר. פעם לא שלט ברוחו והטיח בו את דבריו הארסיים לעיני כל הבחורים: "מה אתה מביא את זה פה כל שבוע? וכי אינך רואה שאף אחד פה לא רוצה את זה!!! תפסיק כבר להביא את זה לפה!!! כאן זה לא מזבלה!".

לאחר אותו מקרה מביש, נעלם האיש מן הישיבה ולא ראו אותו יותר, את סיר החמין הוא כמובן כבר לא הביא ביום ראשון, וגם הוא עצמו נעלם לגמרי מן הסביבה ואף עבר לגור במקום אחר.

לאחר שנים הגיע אותו בחור לפרק האיש מקדש והוא נישא בשעה טובה ומוצלחת לקול צהלת חברי

ולהפתעתו הגדולה הוא רואה, שעל המעטפה היא גם כן ממוענת שם הנמען באנגלית, והוא קורא את הכתובת ומגלה, שש... הנמען הוא הש... ש שלו, זה היה מכתב שהגיע מקנדה עבורו, והיה במכתב זה צ'ק על שמו, של כמה אלפי דולרים, שהגיעו לו, והדוור ש... את זה משום מה, בתיבת הדואר של השכן. זה היה מכתב שהוא כבר חיכה לו כמה וכמה שבועות, וכעת שזה הגיע זה הועבר לתיבת דואר של השכן ההוא, ומלזו היה, שיכול להיות שאם זה היה מונח עוד בתיבת הדואר של השכן, זה היה נופל ונאבד, [או נלקח בטעות...], [רק בזכות מצוות "השבת אבידה" שעשה עם המכתב של השכן, וזה שגילה את מכתבו, וקיבל את כספו המגיע לו. ואמר לי ידידי, שבעקבות זה הוא החליט, שתמיד ישתדל לעשות מעשי חסד עם מכתבים שמתגלגלים בתיבות הדואר, וישתדל להחזירם לבעליהם. (כולנו יודעי שמך וישלח תשפ"ב הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכוון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com

המחילה שהושיעה

אדם אחד בשנות בחרותו למד בישיבת 'ברלין' בירושלים. בסמיכות לישיבה התגורר אדם, שהיה מהמתפללים הקבועים בישיבה. אותו אדם היה חשוך בנים לא עלינו, ובכל שבוע ביום ראשון היה מביא אל הישיבה לארוחת הצהריים, את השיריים של החמין, שנשתירו מהשבת.

למעשה פרשת וישב

הישיבה. אך לצערם הרב חלפו שנים רבות מנישואיהם ועדיין אין שום זכר של ילד. הם פנו לטובי הרופאים בתחום, תפילות, קבלות, נדרים, סגולות, את ביתם של גדולי הדור פקדו – אבל שערי שמים היו נעולים בפניהם. לאחר שניסו כמעט הכל, עמד האיש אובד עצות ועשה חשבון נפש, מה יכולה להיות הסיבה שנמנע מהם פרי בטן? עד שלפתע נזכר באותו מקרה עגום, שבייש והטיח בשכן שבישיבה על שיירי תבשיל החמין. עתה הררה לעצמו, מי יודע, אם לא ציערתי אותו אדם? הוא ניגש מיד לברר את הנושא.

הלך איפוא אל הישיבה לחפש אחר אותו אדם, אך הם כבר לא גרו שם. הוא חקר ודרש רבות, עד שנוודע לו על מקום מגוריהם. תיכף ומיד קם ונסע אל אותה העיר וחקר ודרש עד שמצא את אותו האיש, ברכו לשלום, וביקש אם אפשר לבוא אליו אל ביתו, כי דבר חשוב יש לו לומר אליהם.

זה ציער אותנו מאוד, היא בכתה בדמעות והתבטאה שאותו בחור לא יודע ולא מרגיש, עד כמה גדול הצער של חשוכי בנים, שאין להם בשביל מי להכין חמין לשבת". מששמע האורח את המשך הסיפור, הבין מיד, שפגע בהם קשות, הוא החל לבקש מאוד על נפשו וסיפר להם שגם הוא חשוך בנים זה שנים רבות. ועתה מרגיש הוא, כי בעטיו של אותו מקרה הקדוש ברוך הוא מונע ממנו פרי בטן. לפיכך, מבקש ומתחנן ומייחל שיסלחו לו על מעשה אווילי זה.

האיש הסכים ונענה וקבע לפגשו בשעות הערב. בשעה היעודה, כאשר הגיע האורח, פתח בברכה נעימה, ולאחר שהציג את עצמו, שאל, אם זכור להם מקרה ישן עם סיר חמין שקרה לפני הרבה שנים בישיבת 'ברלין' בירושלים. "זוכר אני היטב אותו מקרה מצער ומבייש. נפגעת עד עמקי נשמתני" ענה האיש,

"ולאחר שהביט בפני הלה, שאל "האם אתה הוא אותו בחור, שהתפרץ לעברי בזלזול לעיני כל ודרשת שאפסיק להביא את התבשיל לישיבה?". האיש

עשירים, בשפע של מותרות, משמלאו לו שמונה עשרה נישא והפך לאברך משי השוקד על התורה והעבודה, כשאביו, הנגיד, מחזיק אותו על שולחנו ומעניק לו את כל צרכיו, ובלבד שישב וילמד מבוקר עד ערב.

הקריסה הגדולה קרתה בשקט. ביום סגריר אחד, ללא רעש רב, פשט ר' מרדכי מנדל את הרגל, איבד את כל נכסיו במחי השקעה כושלת. בתחילה עוד איכשהו נשמר הסוד.

חבריו הקרובים של ר' מרדכי מנדל ידעו שהאיש רעב ללחם, אך בציבור הרחב עוד התייחסו אליו כאל גביר אדיר. כמובן שבעיירה ז'דונסקא וולא' בה מתגורר בנו, האברך ר' משה יחיאל, טרם שמעו מילה על המהפך. אבל בחשבון הבנק של ר' משה יחיאל הורגש היטב השינוי לרעה. תמו שנות השובע.

קשה לשער מי התייסר יותר, ר' מרדכי מנדל היורד בעצמו, או דווקא בנו, ר' משה יחיאל, שמעולם לא התנסה ולו בעבודת הכפיים העדינה ביותר, וכעת מצא עצמו נזרק אל ים החיים הסוער מסיפונה הגבוה של ספינת יוקרה. השלב הראשון, הקשה מכל, היה לצאת מהדירה השכורה בה התגורר על חשבון אביו ולחפש לעצמו מרתף כלשהו, לעבור לגור בו עם משפחתו.

לאחר אינספור חיפושים, שהיו מסכת ייסורים ובושה כשלעצמה ("ממתי בנו של נגיד מתעניין

השנים החסרות... (אור לישרים הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף p0583271323@gmail.com)

ברית אחת ועשרה סנדקים?

תפילת מעריב הסתיימה בשטיבל החסידי של ז'דונסקא וולא', העיירה הפולנית הקטנה, פלך לודז'. שני אברכים צעירים יצאו מבית הכנסת, משיקים את סוליות מגפיהם בשכבת הבוץ החלקלקה שציפתה את הרחוב, סימן ההיכר של החורף המזרח אירופאי. "מגיע לי מזל טוב" אמר אחד מהם לחברו בחיך קל, "נולד לי בן, ביום ראשון הבא אכניסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה".

"מזל טוב" הזדעק בלבביות החבר, "שיהיה לך הרבה נחת ממונו, ומכל יוצאי חלציד". "אבל אני עוד לא יודע איך אקנה את צרכי סעודת הברית" הוסיף אבי הבן בנשימה אחת, שהסבירה את הארשת העגמומית שעל פניו.

"מה אתה לא יודע?" נעץ בו החבר את עיניו בתדהמה, כאילו אגרטל זכוכית התנפץ זה עתה באוזניו.

משה יחיאל גלברט נולד עם כפית זהב בפיו, כלשון העולם.

אביו, הסוחר החסידי ר' מרדכי מענדל גלברט הוא אחד מעשירי העיר לודז', בעליו של אחד מבתי החרושת הענקיים בעיר. הילד מוישה'לה גדל כבן

למעשה פרשת וישב

פורתא עלתה על פניו. שניהם ידעו שהסכום הזה לא 'מגרד' אפילו את הסכום הדרוש לו.

* * *

ר' חיים אלתר, אומר ועושה. עוד באותו ערב שם פעמיו לאחד הבניינים המפוארים בעיר, לביתו של הנגיד המפורסם ר' נתן דוד וישליצקי.

לחיצה על ידית מוזהבת הובילה את ר' חיים אלתר במסדרונות מפוארים עד למשרדו של ר' נתן דוד. יהודי חסידי בכל הופעתו והווייתו.

"אתם מכירים את ר' מרדכי מענדל?"

"בוודאי" השיב ר' נתן דוד.

"בנו, ר' יחיאל משה, עומד להכניס את בנו בברית והוא חפץ לכבד אתכם ב'סנדקאות'..."

"וכמה הוא רוצה בעד הסנדקאות?" קלטו חושיו המסחריים של ר' נתן דוד את הרמז.

"מצבו הכלכלי דחוק במיוחד, אתם בוודאי מבינים שמגיע לו נתינה הגונה בעבור כיבוד זה."

"אני אתן חמישים זלוטס" הכריז ר' נתן דוד "ובעזרת ה' בבוא העת אוסיף על כך כהנה וכהנה."

"בסדר גמור" דיץ לו ר' חיים אלתר, "ביום ראשון הקרוב אתם מוזמנים בשעה עשר בבוקר לברית שתתקיים".

כשיצא ר' חיים אלתר מביתו של ר' נתן דוד החלו רגשותיו סוערים, רק עתה קלט איזה מטבע 'עוברת לסוחר' הייתה בידו. אם ר' נתן דוד הסכים לשלם כל

בחורבות ומרתפים זנוחים?" מצא ר' משה יחיאל דירה חשוכה בפאתי העיר לודז', באישון ליל גררה המשפחה הצעירה את מיטלטליה לדירה החדשה, אלא שגם עבור ה'נכס' החדש, מתברר, לא היה בידו מספיק כסף.

בעל המרתף דרש מקדמה של כמה מאות זלוטס עבור הדירה, בלית ברירה הסכים לחכות עוד כמה ימים עם התשלום. ומשמים, באותם ימים בדיוק, הצטרף למשפחת גלברט הצעירה תינוק זעיר שנולד למזל טוב, כעת נוספו להם הוצאות חדשות בדמות סעודת ברית והוצאות נלוות.

"אתה מבין" סיים ר' משה יחיאל לאחר שהנחית באוזני ידידו את התגלית המרעישה על מצבו הקשה, "אני עוד לא יודע מהיכן אמצא קורת גג, אז להכין סעודת ברית למוזמנים?"

החבר, ר' חיים אלתר ברגר שמו, אברך חסידי צעיר, מלא תושייה ומרץ, החליט שהוא מתגייס לעניין בכל הכוח. לפני הכל ביקש מידידו להמתין רגע ברחוב, הוא רץ בחזרה לבית הכנסת בו התפללו לפני כמה רגעים, ניגש אל ר' גרום הגבאי המנהל את קופת גמילות חסדים המיועדת למקרים כאלו בדיוק, סיפר לו על האברך שנולד לו בן ואין בידו אפילו שווה פרוטה.

הגבאי שלף מהקופה את הסכום המקסימלי לפי התקנון, עשרה זלוטס. ר' חיים אלתר אין החוצה ותחב את עשרת המטבעות בידו של ידידו שהקלה

למעשה פרשת וישב

נוקפו ומרעידו: "מה עשית, נכון, הייתה לך כוונה טובה, לשם שמים, אבל איך תחליץ מהבור שכרית בעצמך? כל הגבירים יבואו לסעודת הברית ויאשימו אותך בהונאה, בהולכת שולל, אנא תישא את פיך..."

נבוכ עלה ר' חיים אלתר לביתו של המרא דאתרא ד'זדונסקא וולא, הגאון רבי אליעזר ליבשיץ זצ"ל שנודע כחכימא דיהודאי. בביתו נכה גם חתנו, הגאון רבי משה בעער הי"ד, ת"ח וגאון עצום. "כבוד הרב" פתח חיים אלתר ושלף מכיסו צרור של מזומנים. במשך כמה דקות סיפר על ה'הרפתקה' אליה נגרר רק מתוך רצון לסייע לחבירו.

ארשת חריפה ומחויכת נפרשה על פני הרב. הוא היה המום מחד מהרעיון הנועז, אך בה בעת העריך והתפעל ממסירותו של אברך למען ידידו, רק בשלה מוכן היה להסתכן בצעד כזה.

"תנוח דעתך" שיבח אותו הרב על התעוזה והיוזמה, "טוב עשית, יפה פעלת, יכול אתה למסור לי את הכסף שאספת, ובעז"ה אני אדאג לחלץ אותך מהמיצר אליו נקלעת".

בבוקרו של אותו יום ראשון הלכו עשרת עשירי העיר לודז' להיטהר במקווה, להתכונן לקראת המצוה. כשאף אחד מהם, כמובן, אינו מעלה על דעתו שידידו

כך מהר חמישים זלוט'ס עבור סנדקאות, הרי שהוא עלה על 'מתכון מנצח' לגייס סכומים נכבדים עבור ידידו השרוי במצב קשה.

אך מאידך, בסנדקאות, כידוע, אפשר לכבד רק בן אדם אחד. הוא המשיך לצעוד מהורהר ברחובות העיר החשוכים כשלפתע עלה במוחו רעיון נועז.

הוא טיפס במדרגות ביתו של ר' חיים ברוך, בעל בית החרושת לגרביים, עוד נגיד לודזאי מפורסם, נקש בדלת והחל לספר באוזניו את כל הסיפור, על ר' משה יחיאל שהגיע למצב כספי נורא ועל ה'סנדקאות' שברצונו לכבד אותו, דווקא אותו, את ר' חיים ברוך.

"כידוע" זרק ר' חיים אלתר ברמיזה, "סנדקאות היא סגולה לעשירות..."

כעבור דקות ספורות יצא ר' חיים אלתר מהבית המפואר כשבאמתחתו סכום נאה מהנגיד שקנה את הסנדקאות בפעם השנייה.

בימים הבאים עלה וירד ר' חיים אלתר בבתיהם של עשירי לודז', מכר את הסנדקאות הנכספת שוב ושוב לשורה של כעשרה נגידים, בעלי הון ואמצעים, תמורת סכומים מכובדים, עד שסוף סוף היה בידי סכום כסף נכבד, בן כמה מאות זלוט'ס, שייספיק לידידו לתשלום ה'מקדמה' עבור הדירה, לרכישת צרכי סעודה בסיסיים לכבוד הברית.

אלא שדווקא אז, לאחר שהצליח לנכס סכום נכבד שיש בו כדי להעמיד את ידידו על רגליו, החל ליבו

"אך בוודאי אתם מבינים, רבותיי, שאי אפשר לכבד את כולם לקיים את המצוה בפועל ממש, ולפיכך הרשו לי להציע לכם שאני אשמש בשליחותכם כ'סנדק', מה שלא יגרע בכחו זה מהזכות העצומה והסגולית שנפלה לידכם, לזכות ב'סנדקאות' באופן נדיר שכזה.

"מי שרוצה לחזור בו מהעסקה – יכול לגשת ולקחת את כספו בחזרה" הבהיר הרב, "אבל מי שמוכן להשתתף במצוה, הריני מבטיח לו בפה מלא שהוא לא יפסיד מאומה ואדרבה שכרו יגדל מאוד".

רטט של התרגשות עבר בין הנוכחים.

הרגש הכספי, החוש העסקי, התחלף בן רגע בתחושה אחרת, מרוממת, של מצוה לשם שמים, נטולת כבוד ונגיעות אישיות, כזו הנובעת מעומק הנקודה היהודית. אף אחד מהנגידים לא ביקש חזרה את כספו, כולם הסכימו פה אחת להצעתו של הרב שהתעטף בטלית ותיישב בשליחותם על כיסאו של אליהו הנביא ועד מהרה הרעידו ברכתיו הרותחות של האב הטרי את החדר "אשר קדשנו במצוותיו... להכניסו בביתו של אברהם אבינו..."

בין כך ובין כך פנה הנגיד ר' נתן דוד, 'המתחיל במצוה', אל האברך ר' חיים אלתר, תחב בידו עוד כמה עשרות זלוטים וביקשו לרוץ לקנות עוד כמה מטעמים, בקבוקי בירה, הערינג ומיני מרקחים, כדי שיספיקו בשפע לכל המשתתפים.

אף הוא מתכוון לאותו מאורע בדיוק, לאותה סנדקאות ממש.

בשעה היעודה התמלא האולם הקטן בו נערכה הברית בדמויותיהם ממוסגרות צעיפי המשי ומעילי הפרווה של עשירי העיר לודז'. כל אחד מהם הגיע במיטבו, מוכן ומזומן למצוה הסגולית שרכש בדמים מרובים. מרגע לרגע נעשתה האווירה מביכה. המבטים חצו את החדר לאורכו ולרוחבו.

"רגע, מה גם אתה עושה פה?" שאל איש את רעהו, ללא אומר ודברים.

"איך התקבצו כל עשירי העיר בברית של אברך עני ורש?", ריחפה מאליה השאלה בחלל.

בירכתי האולם הצטנף לו האברך ר' חיים אלתר, מוכן ומזומן לכל התפתחות לא נעימה.

מי שהציל אותו, ברגע האפס, היה לא אחר מרבה של העיר, הגאון רבי אליעזר, שנכנס פתאום אל החדר והניח על השולחן ערימה עבה של שטרות. חיים אלתר הכיר היטב את השטרות שנאספו על ידו בעמל.

"מזורי ורבותי" פתח הרב בקול נרגש, "יש לנו כאן ברית מילה מיוחדת במינה, סיפור שלא קורה בכל יום. כל אחד ממכם, נגידים יקרים, שילם סכום נכבד עבור ה'סנדקאות', לפי שורת הדין היא שייכת לכולכם".

מבטים המומים צצו על פני הנגידים, הם החלו להבין מה אירע כאן...

ומשבחן אותם אביהם וראה שהם שולטים היטב בלימודם, קנה להם את המתנות כפי שהבטיח להם. הילד שקיבל את הנעליים קראו לו יעקב, וכאשר יצא לראשונה בנעליו החדשות לרחוב, שמע את יוסל חברו היתום מבקש מאמו שתקנה גם לו נעליים חדשות. האלמנה לא ידעה מה לעשות, לא היה לה לחם בבית, אך ליבה נכמר בקרבה והיא הבטיחה לילד שאולי לקראת פסח היא תקנה לו נעליים חדשות. כששמע זאת יענקל, לא יכל ליבו הרחום לשאת את הצער, הוא פשט את נעליו החדשות והגישן ליוסל היתום, באומרו: תן לי את נעליך הישנות וקח לך את אלה. ואכן יעקב לבש את נעליו הישנות של חברו, והלך הביתה, שם היה צריך להתחמק בתירוצים ואמתלאות שונות שלא לספר להם מה קרה עם נעליו החדשות...

עברו ימים, ואמו האלמנה של יוסל שבקה חיים גם היא, לא עליכם, והילד היתום נשאר בודד בעולם. פנה יעקב לאביו וביקש ממנו להכניס את חברו לביתם. אך האב אמר שהדבר בלתי אפשרי, הרי אנו גרים בדירת חדר קטנה, אין לנו מקום...

הגיע הערב, והאב הבחין שיעקב איננו. יצא בבהלה לחפשו, ומצאו יושב בבית המדרש ביחד עם חברו היתום. "מה אתה עושה כאן, יענקל?!", תמה האב. "באתי לישון כאן עם חברי, כדי שהוא לא ישאר לבד", ענה יענקל. ראה האב שבנו נחוש בדעתו, הסכים והכניס את יוסל היתום לביתו.

מי שלא השתתף באותה סעודת ברית, לא ראה סעודת ברית שמחה מימיו. נגידי העיר לודז' הסבו סביב שולחן אחד כשפניהם מאירות משמחה, על המצוה המיוחדת שהתגלגלה לידיהם. בתום הסעודה מסר רב העיר את הסכום הנכבד לאבי הבן, ר' משה יחיאל, שלא ידע את נפשו מרוב שמחה, דמעות של אושר זלגו מעיניו.

והלא כך אמרו חז"ל: "תינוק בא לעולם – בא וכיכרו בידו".

מתוך הספר 'ריקוד האש בבוכנוואלד' – זיכרונותיו של הרה"ח איש החסד, אוד מוצל מאש, רבי חיים אלתר ברגר זצ"ל (יש"כ להסופר הרב שמעון טיקוצקי) (אור לישרים הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com

אוכל פרותיהן בעוה"ז

סיפור מופלא סיפר המגיד מיישרים הנודע הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל על מעלת גמילות חסדים.

מצבם הכלכלי של היהודים באירופה לפני מלחמת העולם השנייה היתה קשה מאוד. רוב היהודים לא היתה להם פרוטה בכיס, וקניית זוג נעליים היתה נחשבת מתנה חשובה מאוד.

יהודי אחד בעיירה הבטיח לשני בניו שאם הם ילמדו היטב ויבחנו על לימודם, הוא יקנה לאחד חולצה חדשה ולשני נעליים חדשות. הילדים שמאוד רצו את המתנות האלה ישבו וחזרו בשקדנות על הגמרא,

למעשה פרשת וישב

גל' מתיקות הדף היומי (אור לישרים הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף p0583271323@gmail.com)

עברו שנים, יענקל עבר את מוראות השואה, ולאחר תום המלחמה החליט לעקור לארץ אבותינו, כאן בארץ נשא אשה והקים משפחה לתפארת.

עברו עוד שנים, היה זה בשנת תשכ"ז, הכותל שוחרר, ובתשעה באב נסע ר' יעקב לשפוך את צקון לבו אצל אבני הכותל. היו לו כמה בנות בוגרות בבית, והוא צריך להשיאן, והפרוטה אינה מצויה בכיסו. הוא עמד ברחבת הכותל והתפלל ברגש. לפתע שם לב שיהודי אמריקאי עומד ומביט בו ללא הרף. הדבר הפריע לו והסיח את דעתו מתפילתו, הוא ניסה לזוז ולעמוד במקום אחר, אך ללא הועיל, הלה אינו מוריד את מבטו ממנו.

ר' יענקל ניגש אליו, הושיט לו את ידו לשלום, ושאלו האם הוא מחפש משהו. מיד נענה היהודי: "האם אתה אינך יענקל מעיירה פלונית?". "כן, נכון! מי כבודו?", השיב כשהוא מופתע.

"האם אתה זוכר את יוסל החבר שלך? אני הוא יוסל! דבר ראשון, קח עשרים אלף דולר בשביל הנעליים. וחוץ מזה מהיום אתה חי על חשבוני, לא אשכח את החסד שעשית אתי כשהייתי ילד יתום, את כל חיי אני חייב לך. כמובן שכל הוצאות נישואי ילדיך הם עלי, אולי אוכל להחזיר לך בכך מעט ממה שעשית אתי..."

סיים הרב דרוק את הסיפור ואמר: הרבה פעמים כאשר יהודי גומל חסדים עם זולתו, הוא יכול לראות בחוש את ה"אוכל פירותיהם בעולם הזה", וכמובן שהקרן קיימת לו לעולם הבא.